

בעזהש"ת | גליון כ"ז | מנחם-אב תשפ"ג

מנחם הנחל

בטאון
חסיד
ברסלב
שע"י
מורשת
הנחל

א דיבור

דבר מורשת הנחל

תוך הנחל

תוכן הגליון

ידוע מאמר החכם: "תמונה שווה אלף מילים", ואכן כאשר ראינו - כן שמענו, כאשר כדי לשתף את התורמים היקרים למפעלות "מורשת הנחל" וכן את כלל אנ"ש, בפירות הנפלאים הצומחים בערוגות תרומתם, לתת להם הצצה אל הנעשה והנשמע בין כותלי חברות האברכים, הבחורים והנערים, הגשנו במשך כמה חודשים גליון מפואר ושמו נאה לו 'אין פאבריק' - גליון עשיר מלא צבע ועשייה פורה מהפעילות הרוחשת במפעל לתורה ועבודת ה'.

אך בכל זאת, ולמרות שניסינו גם לשלב מפעם לפעם מאמרי דעת ותמלול רב שיח וכדו', עדיין לא הרפו הבקשות החוזרות ונשנות להוציא לאור גם את הביטאון היחודי "מימי הנחל". כאשר ראה ראינו, עד כמה האמת הצרופה בדרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו, כפי שהיא באה לידי ביטוי במאמרים הנפלאים מלאים מזן אל זן, היא חלק בלתי נפרד מ'תוצרת' המפעל הכביר "מורשת הנחל" שזוכה כבר מעל 20 שנה להמשיך את המורשת המסורה לנו מדור דור בטהרתה.

וכמו שאמרו חז"ל: אין בית המדרש בלא חידוש, ניצלנו את ההפוגה לחדש את פני הגליון בבחינת "פנים חדשות באו לכאן", בעיצוב מחודש ומשובב עין.

תקוותינו שאכן ביטאון זה ימשיך להביא תועלת עצומה לכלל אנ"ש, וביחד נזכה להתחדש בהתקרבות לרבינו הק' וקיום עצותיו בפשיטות גמור, ובימי בין המצרים, יזרח אור לישרים, ונזכה לבלות ימינו בטוב ובנעימים, עדי נזכה לשמוע בשורות טובות וניחומים בביאת גואל צדק ובנין בית עולמים.

חודש
בחדשו

ב

המונין
שלכם

ד

הספר
שלי

ו

הכבשן

ט

לאסוקי
שמעתתא

י

מע"ט
הקוראים

יב

נקודת
החבר

יג

לקדושים
אשר בארץ

יד

מבית
הגגזים

יח

אין
פאבריק

כ

על
הפרק

כד

מן
הבאר

כה

להנחיל
מורשה

כו

בזכותכם!

התנופה והפעילות העניפה הולנת וגונרת

שותפים יקרים

על כן אוחיל

אבל אחרי כל הצעקות - לא, בגלל כל הצעקות, שהרי "אין אנו יודעים רק לצעק איכה, שהוא בחינת א"ה הנ"ל, הינו שאנו בוכין על נפשנו שנתרחקנו כל כך עד שאין אנו יודעים כלל, איכה אנחנו ואיכה הדרך והעצה לשוב אליו יתברך."

"כי על ידיה בעצמו שאומרים קינות, שהם בחינת איכה, בחינת א"ה, דהינו שבוכין ואומרים, שאין יודעים כלל 'איכה' לחתור למצא עצה לשוב אליו בשלמות באמת, על ידיה בעצמו השם יתברך מרחם עליו ומורה הדרך הישר והנכון והאמת."

*

וזה בחינת (איכה ג, יח"ב): **ואמר אבד נצחי ותחלתי מה' וכו' זאת אשיב אל לבי עליכן אוחיל. חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמי. חדשים לבקרים רבה אמונתך - הינו שפכי עצם מרירות הגלות בגשמיית ורוחנית בגוף ונפש ומזון ועצם דחקות הפרנסה, וצרות מצרות שונות, רחמנא לצלן - הנה פמט אפס תקנה, כמו שפכתוב מקדם מעצם רבוי הצרות מתחלת (פסוק**

א): אני הגבר ראה עני בשבט וכו' (פסוק טו): השביעני במרוים וכו' עד אשר נדמה לי שאפס תקנה, חס ושלום, בחינת ואמר אבד נצחי ותחלתי מה' אף זאת אשיב אל לבי עליכן אוחיל חסדי ה' כי לא תמנו וכו', הינו החסדים העליונים שאינם תמים ואינם כלים לעולם, שהם נמשכים משיכל הכולל הנ"ל, מבחינת אור הגנוז שנמשך בהעלם גדול בכל יום, בבחינת חדשים לבקרים רבה אמונתך. (ע"פ ליקוטי הלכות, נט"ו, פ"א חודש ויז, גיטין גכ"ה; פקדון ה, כ"ט)

דווקא מתוך עומקה של תהום היאוש; דווקא משיפוליה של היעדר התקווה; דווקא בשיאו של החושך העוטף הכל, חוסס וחונק ומדמה כי זהו, הכל תם ונשלם, ואין עוד המשכים וקל וחומר התחלות - דווקא שם תולה הנביא את כינורו על ערבי התקווה, ומתוך תוכו של החושך, ומעומק ההיעדר, ומיד לאחר שפרש בקינה מזעזעת כל לב וחודרת ועוקרת את הקשים שבגידים - משורר הנביא את שירת התקווה, ומחזק נפשו, ואומר (איכה ג, כא): **זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל וכו' חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמי, ומאחר שחסדיו ורחמי אינם תמים ואינם כלים לעולם,**

דווקא בשיאו של החושך העוטף הכל, חוסס וחונק ומדמה כי זהו, הכל תם ונשלם, ואין עוד המשכים וקל וחומר התחלות - דווקא שם תולה הנביא את כינורו על ערבי התקווה

בנדאי יש תקנה לחסדיו ורחמי גם עתה, עתה אחר כל הקלקולים הרבים שקלקלנו כל אהד ואהד."

*

כשאתה ניצב אל מול מראה של האמת השוברת; כאשר אתה ניצב לפתח חשבון נפשך והנה עמודת הזכות ריקה כשדה בור ועמודת החובה לעומתה מלאה גם עולה על גדותיה, אתה יכול לבכות, אומר לנו הנביא. לא, אתה חייב לבכות, ולצעוק, ולקונן "אני הגבר ראה עני וכו', אותי נהג וילך חשך ולא אור, אף בי ישב יהפך ידו כל היום וכו' - גמי שמשים לב להרגיש צרות נפשו הנזופה הרחוקה מאביה שבשמים - בין מאליו לפרש כל זה על עצמו"; "ומזה יכול כל אדם ללמד אלפים ורבבות קל וחומר על עצמו, איך הוא צריך לומר כל זה על עצמו, על רבוי עוונותיו ומחשבותיו הרעים השוטפים עליו כל כך."

בעשן להבות שריפת מקדשינו, פגה ונעלמה גם התקווה.

וכי איזו תקווה נותרה לנו? עיר קדשינו נפרצה והיתה לעיים, בית קדשינו ותפארתנו עלה בסערת הלהבות ונשרף כלא היה. גם התקווה נעלמה.

ואפילו הנביא מצווח, ובוכה ומקונן: אבד נצחי ותחלתי.

לכל אדם ואלו יכול בית המקדש - מקום השראת השכינה שבו עצמו - שיחבר. לאו דווקא בלהט האש המאכלת, לעתים סתם כך, בקרירותה של נפילה, בחיבוקו החונק של היאוש. ככה, נחרב לו מקדשו של אדם, ואיתו - גם התקווה נעלמת.

ואיך תהיה התקווה אם אני האשם בכל זה, גם בחורבן הכללי וגם בחורבן הפרטי? איך נאזור תקווה אם "אני הגבר ראה עני", ו"גדר בעדי ולא אצא", ו"גם כי אצעק ואשווע שתם תפילתי"? אנה נישא פנינו ואיה הם ההרים שעליהם נמצא תקווה וחיידוש?

היאוש, לפחות מה שנראה כזעקה של יאוש, אינו יוצא מפינו, אלא מעטם החוררת, הזועקת, המצטעקת בקול של שבר ומשבר של רועי עמינו: **וכן צעק דוד (תהלים לב, ד): כי יומם ולילה תכבד עלי ידך וכו', וכן הולך וצועק ירמיה: במחשפים הושיבני וכו' גדר בעדי ולא אצא וכו', עד שאומר: ואמר אבד נצחי ותחלתי מה', כי לפי הנראה לדעת האדם, כבר אבד נצחו ותחלתו ותקנתו...**

*

מה, אם כן, הוא סוד קיומו של עם ישראל; סוד קיומו והתחדשותו של כל יהודי ויהודי? מה הוא ה"זאת אשיב אל לבי - על כן אוחיל"?

"ומה היא זאת שאשיב אל לבי" ש"אחר שאמר לי לבי אבדה ותחלתי מה' אשיב זאת לבי ואוחיל עוד?"

*

המנין שלכם – פרק י"ד (5) הקומה השניה – היכל ביהמ"ד הגדול

אטריות, וכעבור שעה קלה הגיח לפתע למקלט עם הסיר החם העובר על מידותיו, והחיה את הנפשות הרבות במעדן מלכים זה ו"טעמו היה טעם גן עדן" סיים ר' משה את סיפורו.

אחד הפגזים פגע בחלון המערבי של ביהמ"ד ואף עבר דרך ארון מכירת ספרי רבינו של "קרן הדפסה" (שע"י הרה"ח ר' אריה ויינשטוק שליט"א) שעמד שם בעת ההיא ואילו הספרים נותרו על מקומם ללא כל סימן ונזק ויהי לפלא.

כשוך המלחמה, הודיעו הרשויות שכל מי שניזוק מהפגזים יקבל פיצוי, וכך התקבל סכום כסף שאיפשר להשלים את בניית הקומה העליונה לרווחת אנ"ש.

גג ביהמ"ד הצופה למקום המקדש

גג הבנין של בית מדרשנו, שהתנשא למעלה משלשת הקומות, נהפך מאז למוקד משיכה לרבים וטובים בהיותו צופה אל עבר מקום המקדש.

אנ"ש היו עולים אליו בכל עת מצוא, במיוחד בשעת חצות לילה לעורר את הלב על גלות השכינה ולשפוך שיח מול המקום ממנו לא זזה שכינה. כמו"כ רבים מבני ירושלים פקדו את המקום במיוחד בימי חולו של מועד, לקיים מעין 'עליה לרגל' ולומר תפילת "מלך רחמן רחם עלינו... שובה אלינו בהמון רחמין..."

עוד בטרם נשלם בניית הגג והמדרגות המובילות אליו, כבר מצאו אלו מאנ"ש דרך לעלות אליו כמו שכותב הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר במכתבו: **על כן ידידי תדבר עם... מזה כי רק לעשות המדרגות והכתלים משני הצדדים עולה לערך חמשת אלפים ל"י, הרבה מאנ"ש שיחי' עולים בכל לילה לערוך שם תיקון חצות כנגד מקום המקדש והסכנה**

המקלט מתחת לבית מדרשנו, הנקרא כיום "בית צבי", היה אחד הגדולים בשכונה, ומאות אנשים הצטופפו בו. במיוחד בלטו בנוכחותם אישים דגולים ואנשי שם, כ"ק האדמו"ר רבי מרדכי מזוויהל, הגאון רבי יוסף שלום אלישיב, הגאון רבי אליהו דוד זלוטניק, רבי שמואל שפירא, רבי מנדל גפנר, ועוד.

מתיאור קורות יומה השני של המלחמה מסתבר כיישבי המקלט כבר החלו להתרגל לרעש הפגזים שנורו משני הצדדים, כאשר פגז של חיילי הלגיון הירדני פגע בחלונות המקלט וחולל רעש אדיר בכל הסביבה. החלונות התנפצו ועשן סמיך מילא את החלל, זעקות 'שמע ישראל' התערבבו בזעקות שבר של אנשים. אנשי הג"א שהיו בסביבה מיהרו להגיע למקום עם עשרות אלונקות. הם היו בטוחים שישנם המון נפגעים. כעבור זמן מה התפזר העשן, ואז התברר גודל הנס: למרות הפגיעה הישירה במקלט איש לא נפגע. לאנשי הג"א לא היו הסברים על הנסים המופלאים שהתרחשו לנגד עיניהם במקלט.

זכות הגדולים והצדיקים שישבו באותו מקלט והגו בתורה ובתפילה הגנה על כולם. שלש פגיעות ישירות ספג בית הכנסת באותם ימים, מלבד הפגיעה סמוך למקלט פגע פגז נוסף בגג הבנין שהזדעזע כולו, ועוד פגז אחד פגע בקיר בית הכנסת וגרם לנזק רב.

אגב, יסופר על גדלותו של האדמו"ר ר' מרדכי מזוויעהל, כאשר בעיצומם של ימי הפחד והבהלה טרדה את מנוחתו דאגה אחת - רעבונם של יושבי המקלט לא נתן לו מנוח. וכך סיפר הרה"ח ר' משה הולצמן, שביום השני של המלחמה שרר רעב כבד במקלט עקב מחסור חמור במזון להמוני האנשים ששהו במקום. האדמו"ר שהרגיש בדבר חמק לפתע מהמקלט לביתו ברחוב חנן שמאחורי בית הכנסת, למרות הסכנה האיומה שבדבר ובישל בביתו סיר גדול של

כאמור בפרקים הקודמים, נרכש שטח נוסף במורד רחוב סלנט סמוך לרחוב מא"ש, בשטח הזה בנו את חדרי שיעורים ועוד חדרים לצרכי ביהכ"נ, ומעליהם נבנה ההיכל הגדול והמורחב.

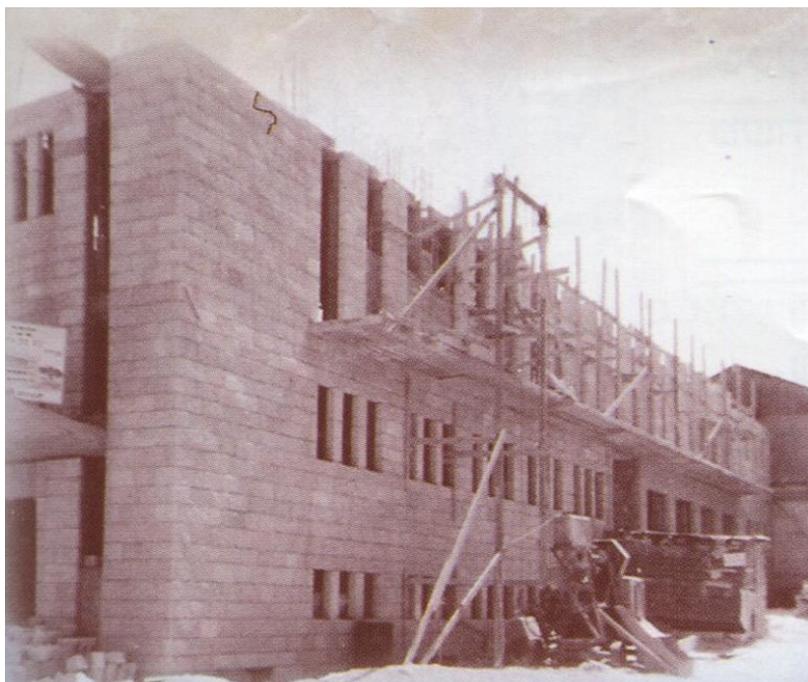
הבניין נבנה לשם ולתפארת ברוב פאר והדר, כראוי וכיאה לבית ה'. וכך מספר ר' לוי יצחק במכתבו: "ב"ה בשנים אלו נבנה בית הכנסת ע"ש אדמו"ר ז"ל לשם ולתפארת, שעל ידי כל זה יתגדל שם האדמו"ר ז"ל שהכל רואים אפילו מצד המתנגדים מה שהשאר רבינו אז מין פייערל וועט טלוען ביז משיח וועט קומען איז אמת ויצ"ב".

בראש השנה שנת תשכ"ד למרות שרק בניית השלד הסתיימה, כבר התפללו לראשונה בקומה העליונה, החדשה, של ה"שול" לשמחת אנ"ש די בכל אתר ואתר. אולם המשך הבנייה לקח זמן רב, כמו שכותב הרה"ח ר' אלחנן ספקטור במכתב בחודש אייר: "גם בענין בנין בית מדרשינו מר"ה עד עכשיו לא נתוסף בהבנין מחסרון כ"ס" (נגזי אבא מכתב קס), וכן כותב גם ר' לוי יצחק בנדר במכתב: "בחיצוניות של הבניין הוא יפה מאוד אבל הפנימיות של הבניין עוד לא התחלנו וגם על החיצוניות יש אלפים ורבות חובות" (תמימי דרך).

בצר ובמצוק

עיכוב הבניה נמשך למשך כמה שנים, כאשר גדולי וחשובי אנ"ש מנסים לקושש את הכספים הרבים הדרושים לסיים את הבניה, עד שסיבב השי"ת ומעז יצא מתוק כדלהלן.

היה זה בשנת תשכ"ז, מלחמת "ששת הימים" פרצה. המצב היה קשה מנשוא, קול צחצוחי החרבות ושריקות הפגזים הרעידו את רחובות ירושלים והתושבים הצטופפו במקלטים או בקומות התחתונות של הבתים, שסביבם ערמו שקי חול.

עצומה כי "מען דארף זיך דראפין" [צריכים לטפס], מצד אחד יש לנו שמירה גדולה ומצד שני הסכנה גדולה. על כן תראה לדבר עם ידידנו מאנ"ש להלהיב את לבם ולוּרז בזה באופן שנוכל בזריזות לתקן המדריגות והכתלים בעזהש"ת שיהא הכל מתוקן ויהא דרך מישור לגג" (תמימי דרך).

הבנין הגדול הזה, שהיה בית היוצר לחסידות ברסלב ובכלליות ובפרטיות, כאשר בו חיו ופעלו זקני וחשובי אנ"ש מעתיקי השמועה, משמש מאז ועד הלום כמגדלור לכל אנ"ש בארץ ומחוצה לה.

ועוד חזון למועד לתאר באריכות את כל הבנין על קומותיו, אגפיו וחדריו, השיעורים היומיים והתקופתיים ע"י חשובי אנ"ש, הישיבות והכוללים ושאר המוסדות המקיימים את פעילותם בבנין, וכל מעשי תוקפם וגבורתם מהעובדים המופלגים עד פשוטי אנ"ש, כל אחד בדרכו ועבודתו, ללכת בדרכי ועצות רביה"ק בתמימות ופשיטות.

בסיום המאמר נזכיר עוד כמה מאנ"ש שסייעו בבנייה, ר' נחמן ירוסלבסקי שתרם את המדרגות העולות מהכולל לבית המדרש, שלימים נפרץ שם הפתח לרחוב סלנט; ר' מיכל ליכטנשטיין (ראה אודותיו במדור "הכבשן" גליון "מימי הנחל" ב"ו) נחום מילר שנתנו את הריהוט לבית המדרש.

תודותינו נתונות לכל אלו אשר סייעו בעריכת פרקים אלו:

כיסופים - ח. בורשטיין, בנימין קלוגר - ספר מאה שערים שלי, ר' דוד דגן, ר' חיים מנחם קרמר - מכון נחלת צבי, הרה"ח ר' אליעזר חשין, צאצאי ר' זעליג לאזאר, הרה"ח ר' אברהם משה ואסילסקי, הרה"ח ר' אפרים נחמן אנשין, ר' נתן אוזאן, הרה"ח ר' אברהם חשין ואחיו הרה"ח ר' אהרן שליט"א.

מקורות: ארכיון העדה"ח, אבקשה, הקלוז, דעם רעבינ'ס חיידר, תמימי דרך, גנזי אבא, מאמרו של ר' בצלאל לנדוי על ר' אליהו חיים רוזין.

תמונות: איציק רוזנפלד, אהרן לבל, ארכיון אלופי הנחל.

ביאור פנימיות הכלל התשיעי ע"פ התורה הזמנית

מדוע חסידי
ברסלב מבנים
על אור הצדיק
שנעלם

וכפי שכתב העובד הנלהב ר' געצ'י מאומן במכתבו המפורסם: וזה כמעט רובו ככולו של ספר לקוטי מוהר"ן, שמבאר רב כחו של הצדיק האמת והשלם בתכלית השלמות.

הדברים מתחדדים יותר בתורה רפ"ב [התורה הזמנית המתחיל בט"ו באב], המדבר מהחיפוש אחרי הנקודות הטובות והשמחה בהם, ושם בפשטות הוא מדבר שכל אחד ואחד מוטל עליו לחפש אחרי הנקודות הטובות ולשמוח בהם כידוע לכל.

אך כשמעיינים בביאור הליקוטים מגלים שגם עבודה הפשוטה לכל - והוא חיפוש אחרי נקודות טובות, הוא לא עבודה של כל אחד, אלא הוא עבודה של הצדיק העליון (וכמובן שעי"ז גם אנחנו יכולים לחפש אחרי הנקודות הטובות וכדלהלן).

וכך לשונו הקדוש: "והנה אף על פי שברהיטת לשונו הקדושה נראה לכאורה, שהוא מדבר בפשיטות... מוריד הענין הזה בדרך כלל, מריש כל דרגין עד.... שכל אחד צריך לבקש ולמצוא. שגם הגרוע שבגרועים צריך לברר הנקודות טובות מתוך הרע והפסולת".

זאת אומרת שמפשטות 'לשונו הקדושה' בתורה רפ"ב זה משתמע כמדריגה ששייכת לכל אחד ואחד - למצוא נקודות טובות.

"אבל באמת" ממשיך רב"נ "נראה מבואר מדברי מוהר"ן ז"ל בחלק א', ומשאר דבריו הקדושים שבענין זה בכתב ובעל פה, כי בכל זאת גבהה דעתו ודרכו נסתרה גם בזה - וכן בכל תורותיו הקדושים - , ושיש בזה ענינים נפלאים ונעלמים בתכלית ההעלם, עד שאין מי שידע איך להתנהג ולהשתדל בענין הזה כי אם מי שגילה זאת בעצמו, שהוא היה המשה משיח האמיתי" (עי"ש המשך הלשון).

היינו שמבואר מדברי מוהר"ן ובעוד מקומות, שבכל מדריגה ומדריגה 'אין מי שידוע איך להתנהג' רק 'מי שגילה זאת בעצמו' ה"ה רבינו הקדוש בעצמו 'שהוא היה המשה משיח האמיתי', וגם הדרך

שזה אור מרדכי, פסח - זה אור של משה רבינו, שבועות זמן מתן תורתנו זה בעצם גם משה רבינו, וגם בבין המצרים מחדדים כל הזמן שאנחנו בוכים על הצדיק שנעלם ונגנז, וכן מה הפירוש המילים שהצדיק הוא 'תורתנו ותפילתנו' האם מותר בכלל לומר כך?"

פנימיות כלל התשיעי

התשובה לזה הוא כלל התשיעי:

כלל התשיעי בקיצור הוא: שכל פעם שמוזכר בליקוטי מוהר"ן 'צדיק' הכוונה לחמשת יחידי הדורות שהם משה משיח, ובעיקר הכוונה יהיה על משיח.

וכמו כל הכללים גם 'כלל התשיעי' לא רק בא לבאר כלל ודרך לימוד בליקו"מ, אלא הוא כלל גדול לכל העצות שגילה לנו רבינו הקדוש, ובזה נמצא יסוד איתן לכל מהות התקשרות לצדיקים.

בפשטות הכלל התשיעי בא לומר לנו שנדע שמדריגות הצדיקים המובאים בליקוטי מוהר"ן הם נמצאים בעיקר בחמשת יחידי הדורות ובעיקר במשיח.

אך בעמקות יותר הוא בא לומר לנו שכל מה שכתוב בליקוטי מוהר"ן הכל הוא רק מדריגת הצדיק הגדול שהם בחי' משה משיח. זאת אומרת כל הספרים הקדושים מגלים לנו דרכים ועצות האריך נעבוד את ה', אך הליקוטי מוהר"ן הוא ספר שמגלה את מדריגת הצדיק הגדול זה ספר שרבינו הקדוש מדבר על עצמו, ובדרך זה הוא מלמד אותנו איך לעבוד את ה'.

נחדד את הדברים יותר: ליקוטי מוהר"ן הוא לא ספר ש[רק]נותן לנו עצות בעבודת ה', הוא לא [רק] מגלה לנו תורות והשגות גדולות בעבודת ה', אלא הוא ספר שמגלה תורות האריך הצדיק העליון עובד את ה' ואיך הוא מתקן את כל הבריאה, ועי"ז הוא נותן לנו דרך כדי שנוכל לעבוד את ה'.

ימים אלו בין המצרים עם ישראל מבכה את חורבנו - וברסלב'ר חסידים - מוסיפים את הקינה והזעקה הפנימית כי "נלקחו מאתנו כל מחמדי עיינו גאוני עוזנו עטרות ראשנו, הודנו זיונו פארינו, חיינו ואורך ימינו, שרשי נפשנו ורוחנו ונשמותנו. הלא המה אדוננו מורינו ורבותינו, אורותינו גדולתנו קדושתנו, תקותינו תכליתנו, נחמותינו ושמחתנו, תורותינו תפלותינו" (ליקו"ת לג).

כשהם בוכים על חורבן הבית הכללי והפרטי יודעים גם יודעים שהחורבן השורשי הוא 'הצדיקים שנסתלקו ונעלמו'.

בתוך התפילה - ליקוטי תפילות ל"ג ח"ב שם מוהר"ן מוציא את כל תמצית זעקתו המרה על הצדיקים שנסתלקו, הוא מתבטא על הצדיקים שהם 'תורתנו ותפילתנו'.

נתבונן קצת מדוע הצדיקים הם 'תורתנו ותפילתנו', אמנם חיינו תקוותנו נחמתנו מובנים ונגרש לכל אחד, אך מה הלשון 'תורתנו ותפילתנו' האמנם 'הצדיק' הוא התפילה והתורה שלנו...

בהזדמנות זו אכתוב ברשותכם. מה שסח לי יהודי חסידי בשאלה המציקה לו תמיד "מדוע אצל חסידי ברסלב מדברים כל היום צדיק הצדיק העליון... מה התועלת לדבר כל הזמן מגדולת הצדיק, מתי תתחילו לדבר על עבודת ה', לשנות את הנפש והמוח שלנו, אמנם נכון שצריכים את הצדיק שיעזור לנו בעבודת ה', אך מדוע צריכים בכל הזדמנות לחדד את מעלת הצדיק?"

בהזדמנות אחרת הוא תמה "מדוע לפני כל מועד וחג מדגישים את 'אור הצדיק' שיש בחג, בחנוכה זה אור הצדיק, פורים פשוט

בחיפוש אחרי נקודות טובות 'אין מי שידע להתנהג ולהשתדל בזה כי אם מי שגילה זאת בעצמו'. עכתו"ד מדברי רבי אברהם זיע"א.

כל הליקוטי מוהר"ן בא לגלות עבודת ומדריגות הצדיק

ולכן כל הליקוטי מוהר"ן בא לבאר ולגלות את כל סוגי המדריגות בעולם האיך הצדיק הגדול זוכה לזה, ובוה שאנו יודעים ומבינים האיך הצדיק עובד את ה', עי"ז אנו גם יכולים לעבוד את ה' - אם רוצים לקבל 'יראה ואהבה' מה' יתברך, צריכים לראות האיך הצדיק ירא את ה' ואיך הוא אוהב את ה' וכך גם אתה תוכל ליראה ולאהבה את ה', כי יראה ואהבה אי אפשר לקבל רק מהצדיק" וזה ע"י שייכירו ויבינו מדריגת יראתו ואהבתו לה' יתברך. ו"ממני אפשר לדעת גדלות ה'. "כי על-ידי גדולת רבנו זכרונו לברכה היה יכול להבין קצת כפום מה דמשער בלביה את גדולתו יתברך (חיי"מ ספד, שיש"ק רמח), וראה בבאי"ה"ל תורה ס' לז).

וכאן נחזור לשאלה - 'למה' כל מדריגה צריכים לדעת שרק הצדיק זוכה לזה, מה עם עבודת ה' הפשוטה שלנו, האמנם יש ענין ומטרה מסוימת לקחת כל מדריגה הפשוטה ביותר ולהגדיל אותה עד רום שמים ולומר שרק הצדיק הוא זוכה לזה, האם שאר נשמות ישראל לא עמדו על הר סיני.

אלא הוא אשר התבאר שהוא הוא הגילוי של הליקוטי מוהר"ן לגלות לנו מדריגות הצדיקים ולא סתם הצדיקים אלא הצדיק שהוא בחי' משיח משיח, ועי"ז נוכל גם אנו להתקרב לה', הן בכוחו והן בדרכיו [וכדלהלן], ואכן בעקבות יסוד וכלל התשיעי הושתת כל הספר ביאור הליקוטים להדגיש ולראות האיך כל מדריגה בליקוטי מוהר"ן רבינו הקדוש זכה לזה בשלימות, ולפעמים אף מוסיף בשזירת מליצתו שיחה בחיי מוהר"ן שאכן רבינו הקדוש התפאר שזכה לזה בשלימות.

התקשרות לצדיק פירושו שעובדים את ה' ביחד איתו

ועתה עלינו להבין מה התועלת לדעת ולספר בשבחיו של צדיק בכל עת, מדוע זה אכן נותן כוח ללכת בדרכיו. וכדי להבין זאת נסביר בקיצור [את הידוע] במעלת התקשרות לצדיקים, והוא לפי המבואר בביאור הליקוטים על תורה י', שם מסביר ומבאר שהתקשרות לצדיק אינו ח"ו 'אמצעי' שעובדים את ה' דרכו, אלא עובדים את ה' ביחד 'איתו', והוא כמו קומה ובנין אחת גדולה שהצדיק הוא 'ראש הקומה', ושאר נשמות

ישראל הם ב'תחתית הקומה', וכשהקטן רוצה להתפלל היטיב הוא מוכרח להתפלל עם הראש הקומה, אך כשינסה לבד להתפלל גם אם הוא יצליח תפילתו לא תעלה במעלה גדולה כ"כ [או אפילו לא תעלה מחמת הקיטרוגים וכו'].

ובזה באנו להבנה חדשה בהתקשרות לצדיק, שהתקשרות

לצדיק אינו פירוש שהוא 'רק' בא לתת לנו עצות בעבודת ה', כמו סגולה בעלמא, אלא התקשרות לצדיק הוא לעבוד את ה' 'ביחד' עם הצדיק, איתו ממש, להתפלל איתו ללמוד איתו לתקן את העולם איתו וכו'.

ולהתפלל ביחד איתו - מביא בבאי"ה"ל 'משל' שמצינו גם בנגלות התורה שיש מושג שמתפללים ביחד עם מישהו והוא תפילה בציבור, שהחזן מתפלל ביחד עם הציבור, והצדיק הוא כמו 'החזן' הנמצא בראש הקומה, ונשמות ישראל הם כמו 'הציבור' שמתפללים ביחד איתו.

וכך הוא גם בתורה הקדושה שיש מושג שיש רב הלומד עם תלמידים, שהתלמידים לומדים ביחד איתו, וכן במצוות יש מושג

שאדם מוציא את כולם במצווה, בפרט במקום שנשמות ישראל לא יודעים לקיים את המצווה כהוגן וכדומה.

הכלל שגם בנגלות התורה מצינו שלומדים ומתפללים ביחד עם מישהו הגדול מאיתנו, וכמו בנגלות התורה כך הוא בהתקשרות לצדיקים שצריכים להתפלל עם הצדיק וללמוד עם הצדיק, וכל דבר בעבודת ה' לעשות ביחד 'איתו', וזהו 'תורתנו ותפילתנו' - כלומר הצדיק הוא לומד תורה באופן נעלה מאוד ואנחנו מצטרפים ביחד איתו ללמוד, ולכן הוא נחשב לתורתנו. כי בלעדו אנו לא

לומדים ולא מתפללים. וכמו החזן בתפילה שהוא חלק מהתפילה שלנו, וכן רב הלומד תורה עם התלמידים, שאצל התלמידים נחשב תורת רבם כתורתם, וכשהם מסתלקים ונעלמים אזי מרגישים שהתורה שלהם נאבד ונעלם.

לגלות לנו האיך אנחנו נעבוד את ה' ביחד עם הצדיק, ולכן מקודם מדגיש האיך הצדיק עובד את ה', ואחר שידענו זו מוזגשת היטיב הוא מגלה הדרך איך 'אנחנו' נתפלל ונעבוד את ה' יתברך

התקשרות היסודית הוא 'בכוחו' והתקשרות הפנימית הוא 'בדרכיו'

והאיך לומדים ומתפללים ביחד איתו, הרי ניתן להתקשר ולומר הריני מקשר עצמי, אך מה הפירוש להתפלל ביחד איתו עד שהוא יהיה תורתנו ותפילתנו, אז בפשטות כשמתפללים ביחד עם אנשי שלומינו האהובים וכולם מקושרים כאחד לרבינו הקדוש אזי נחשב שמתפללים ביחד עם רבינו הקדוש, ולכן בימי ר"ה מוכרח מאוד להתפלל ביחד עם אנשי שלומינו [ואכמ"ל].

אך בעומק יותר ניתן לומר שלעבוד את ה' ביחד עם הצדיק יש בו שתי רבדים ז' לפנים מזו, הרובד הוא ראשון הוא 'ע"י כוחו', הרובד השני הוא 'בדרכיו', 'כוחו' פירושו שבכוחו אנחנו יכולים להתפלל, אך לא רק כסגולה בעלמא, אלא בכוח ההתקשרות אנחנו מתפללים בדרך שהוא בראש הקומה ואנו בתחתית הקומה, ולזה מוכרח לומר לפני התפילה הריני מתקשר, ואשרי מי שעושה כל דבר שבקדושה בהתקשרות, ומצורף לזה גם להתפלל עם אנ"ש ובבהכנ"ס של אנ"ש.

אך הרובד השני והפנימי יותר הוא לילך בדרכיו ולעבוד 'כמוהו', ו'כמוהו' אין הכוונה לעשות בדיוק 'כמוהו', כי איך אנחנו יכולים לעבוד כמוהו, הלא הוא התענה והסתגף וכו' וכו', ואנחנו בקושי בקושי 'קלארמישט' מתפללים ולומדים, אלא 'כמוהו' הכוונה שאחרי שהוא עשה מה שעשה הוא נתן לנו מעין זה בפשטות ועי"ז אנו מתקשרים והולכים ביחד איתו.

למשל בתורה ס"ב מבואר שהתיקון הראשון הוא 'תענית', אז העצה של תענית אינו רק 'סגולה' בעלמא, אלא מאחר שרבינו הקדוש התענה והסתגף כ"כ הרבה "איך האב אבער זייער גיהארוויט איך האב אסך גיפאסט - מאוד התיגעתי התענית הרבה", ועי"ז זכה לאמונה בשלימות וכו' כמבואר בתיקוני התורה ס"ב, בזה הוא מוריד לנו גם דרך ועצה של 'תענית', אך כמובן שאנחנו כבר לא צריכים להתענות הרבה כ"כ, אלא גם משהו ומעין התענית, [או בהתחדשות והתחלה חדשה שהוא מעין עבודת התענית] בזה יש לנו קשר בעבודת הצדיק, בזה אנו עובדים את ה' 'כמוהו', ועי"ז אנו גם זוכים לאמונה וכו' כמבואר בהמשך התורה.

הרי לנו שמכיון שאנחנו עושים 'מעין' עבודותיו בזה אנו הולכים 'כמוהו', ובכך זוכים אנו גם למדרגות הגבוהות המבואר בתורה ס"ב, וכמובן שכל המושג שאנחנו יכולים לילך 'כמוהו' זה מגיע מרוב 'כוחו' ודוק. [יש עוד ביאורים נרחבים ועמוקים מה נקרא שהולכים 'כמוהו', וקצת מזה כתבנו מזה בביאור פנימיות הכלל הראשון ואכמ"ל.]

וכך גם בתורה רפ"ב שכמו שהוא זוכה להסתכל בנקודות הטובות הגלויות והנעלמות שבכל אחד ואחד כך גם אנחנו מסתכלים בנקודות טובות של כל אחד ואחד.

וישאל השואל הרי גם תענית וגם נקודה טובה אפשר לקיים מבלי לדעת האיך

הצדיק העליון עושה זאת, בשלמא 'כוחו' כלומר ש'בכוחו' אנו יכולים לזכות להתענות או להסתכל בנקודות הטובות זה מובן, אבל 'דרכיו' ולהיות 'כמוהו' הרי סוף כל סוף מקיימים את התענית בפשיטות מבלי הרבה עמקות ופנימיות, והתשובה לזה הוא שבדיוק דבר זה מתגלה בתורות בליקוטי מוהר"ן שכל עצה אפילו מצוות 'תפילין' הגם שהמעשה והחיזונית נראה אותו דבר גם לפני שלמד את התורה בליקוטי מוהר"ן, אבל כשלומד את התורה הוא מגלה דברים פנימיים במצוות תפילין, וכשזוכה 'ללכת' עם התורה הוא נכנס לעובי ועמקות המצווה, ובפרט שהוא מקיים זאת עם לב ומוח אחר ואכמ"ל, ואז הוא מקיים המצוות 'כמוהו' יותר ויותר, ולכן היה רצונו מאוד שנלך עם תורתו, כי ע"י תורתו הקדושים כל עבודת ה' נתעלה מאוד, בדרך של התורות של ליקוטי מוהר"ן. [ואפשר לומר שהוא מה שמבואר בקונטרס התקשרות של רבי שמואל הורביץ, שהתקשרות לצדיק מתחילה הצדיק מאיר לו וכו', ואח"כ יכול לזכות לאיזה עיבור מניצוץ של הצדיק, שהמדרגה הראשונה הוא הכוח שמאיר לו במקיף בעבודתו, אך המדרגה השניה שהולך בדרכיו שעושה כמוהו זה הכוונה שהוא מקבל איזה עיבור מניצוץ].

ולמשל העצה של נקודות הטובות, אפשר לראות את זה רק כעצה של שמחה וכו' [וכפי שנתפס כיום בעלמא, אך כשלומדים והולכים עם תורה רפ"ב מגלים שעצת הנקודות הטובות הוא הרבה יותר מאיך שזה נתפס בעיני העולם] שלא מקורבים לצדיק], וכשמקיימים נקודות טובות עם תורה רפ"ב וכל הליקוטי הלכות אז הוא חיפוש אחרי נקודות טובות אחרת לגמרי, זה בדרך של 'כמוהו', ועל זה נאמר השיחה בחיי מוהר"ן (שי"ד): הפחות שבאנשי אני מוליך אותו בדרך של צדיק גדול.

סיכום המאמר

סיכום של דבר: כל הליקוטי מוהר"ן סיפוריו ושיחותיו בא לגלות לנו האיך אנחנו נעבוד את ה' ביחד עם הצדיק, ולכן מקודם מדגיש האיך הצדיק עובד את ה', האיך 'הוא' מתפלל, האיך 'הוא' לומד והאיך 'הוא' אוהב וירא את ה', ואחר שידיעה זו מודגשת היטיב הוא מגלה הדרך איך 'אנחנו' נתפלל ונעבוד את ה' יתברך, אך זה לא 'רק' לעזר וסיוע לעבודתנו [בכוחו לבד], אלא הוא

מעלה אותנו על דרך הצדיקים לעבוד את ה' כמו הצדיקים הגדולים [כמוהו].

ולכן בביאור הליקוטים מדגיש בכל תורה את הכלל התשיעי, כי כל הספר הקדוש יעודו ומטרתו הוא לגלות לנו איך הצדיק עובד את ה', ובזה הוא מורה לנו גם אנו שנלך בדרך של הצדיקים הגדולים, אך התנאי הראשון והעיקרי הוא לראות כל מדרגה ומדרגה בעבודת ה' שהצדיק הגדול הוא זוכה לזה, ועי"ז גם אנו יכולים לעבוד את ה', וכמו באזמרה שמקודם הוא מראה לנו האיך הצדיק מסתכל בנקודות טובות בכל התינוקות וכו' ואחרי שידיעה זו נתאמת לנו היטיב עי"ז יש לנו בכוחו לילך בעקבותיו ולהסתכל בנקודות הטובות שלנו ושל כל העולם כולו.

וזה מה שמובא בשיחות הר"ן (קסה), שכך היה דרכו בקודש להפליג במעלתו כדי שנקא אותו ונעשה כמותו "בכל פעם שהיה מספר מעצם הפלגת מעלתו ומדרגתו הגבוהה מאד מאד. היה אומר בכל פעם, אבל מאוד יגעתי על זה. איך האב זייער גיהארוויט. איך האב זייער פיל גיפאסט, ועיקר סיפורו בפנינו דברים כאלו היה בשביל קנאת סופרים כדי שנהיה מקנאים עצמנו במעלתו הגדולה כדי שגם אנחנו נעשה כמותו ונלך בדרכיו להתיגע ולטרח וכו' ולעבד ה' כמותו".

ובשבחי הר"ן שיחות הר"ן וחיי מוהר"ן הוא מספר את הפלגת מעלתו מאוד, אך הדרך איך הוא הגיע לזה הוא מספר ומגלה בליקוטי מוהר"ן, פירושו: כל מדרגה הכתובה בשבחיו, כתוב בליקוטי מוהר"ן העבודה איך הוא הגיע לזה, ובשתייהם הוא כדי שאנו נקא אותו ונלך בדרכיו.

ולכן כפי שפני הצדיק מתגלה לאדם ומאיר לו האיך הוא עבד את ה' ומבין עומק עבודתו, אך מתעורר ליבו יותר ויותר לעבודת ה', ולכן בימים אלו שאנו מבכים את חורבן הבית הפרטי והכללי אנו בוכים על שורש החורבן הוא הצדיקים שנסתלקו ונעלמו מאיתנו, וכפי הבכיה כן מתגלה אור הצדיק המנחם אותנו ומאיר לו מאור הגנוז כדי שגם אנו נוכל לעבוד את ה' כמוהו ומי יתן ויהיה כל עם ה' נביאים אכ"ר.

אי"ה במאמר הבא נאריך קצת במהות החיפוש אחרי פני הצדיק בתורתו, וזהו האפיון בליבו של הצדיקים, וכל זה זוכים כשהולכים עם התורות של רביה"ק שאז נכללים בתיקונים של הצדיק, ולא רק בדרך התקשרות בדרך מקיף לבד, אלא פועלים ביחד איתו ועימו.

זכרון עלמא דאתי

האחרון עלי אדמות, כפי שיעידו העובדות הבאות.

בשנה האחרונה לחייו, ביום ט"ו תמוז - הילולת האור החיים הק', פגשו אותו כמה מידידיו רץ במעלה הר הזיתים. לשאלתם להיכן הוא רץ ענה ר' יעקב: "אני הולך להתפלל על קברי, היות ואיני יודע מי יבוא להשתטח על קברי ואם בני יאמר קדיש בהלוויה אני מנסה לדאוג לכך כבר מעתה".

חודש לאחר מכן, בחודש אב, התקיימה שמחת ברית מילה לבנו של אחד ממתפללי השטיבל, והנה מה מאד נשתוממו מתפללי ביהכ"נ לפגוש את ר' יעקב בחצר בית הכנסת בונה את הסוכה. לשאלתם מה לבניית הסוכה כי בחודש אב ענה ר' יעקב: "התפנה לי כעת זמן והחלטתי לבנות את הסוכה, כי איני יודע מה יהיה לאחר מכן..."

בערב ראש השנה של שנת תשמ"ו, עלה כהרגלו להשתתף בקיבוץ של אנ"ש בבית מדרשו במא"ש. לאחר אמירת הסליחות ותפילת שחרית, ירד לשפוך שיחו ב"כותל המערבי", ושם התמוטט ואיבד את הכרתו וכך שכב כארבעה חדשים מחוסר הכרה עד לפטירתו ביום ט"ו סבת.

והפלא ופלא, כי בנו היה אמור להגיע מאיטליה להלווייה, אך עקב פציעה ברגלו בעקבות פיגוע במטוס לא הספיק להגיע ארצה, והגיע רק באמצע ימי השבעה.

הלווייתו יצאה מבית הכנסת שברחוב מיימון, ותחת זלעפות גשמי ברכה ליווהו אנ"ש למקום מנוחתו בקברו אשר כרה לו בהר הזיתים.

ר' יעקב נולד בשנת תר"ע בעיר 'משהד' שבפרס ועלה לארץ ישראל בשנת תרפ"ט, גר בעיר העתיקה והתקרב לאנ"ש, היה מנאמני מירון ולא החסיר כמעט אף ל"ג בעומר.

יהא זכרו ברוך.

לצרכי ביהמ"ד ולרווחת המתפללים, כך היו מוצאים אותו מכין שתיה חמה ללומדי התורה בשבתות או חותך ומכין ירקות לסעודה שלישית. כן היה קונה את העליות שלא הצליחו למכרם ושילם את מחירם מכיסו... זאת מלבד התרומות הנכבדות שהרים מנדבת לבו לכל צרכי בית המדרש בכל עת מצוא.

כדי לממן את הוצאות השתיה החמה, הגה רעיון לקנות מערכת כלים מהודרת

לשמש את צרכי בית המדרש, ובימות החול השכיר אותם לשמחות וההכנסות היו קודש לקפה ותה ללומדים.

מנהג נפלא היה לו, לחסוך פרוטה לפרוטה, וכאשר עלה להשתטח על ציון הרשב"י באתרא קדישא מירון לקח עמו כספי חסכונות אלו ופזרם לצדקה.

*

תמיד שם לנגד עיניו את "זכרון עלמא דאתי", וקיים בעצמו "ותשחק ליום אחרון", כאשר התכונן בסילודין ליום פטירתו

שלהי שנות התר"פ. קבוצה של ה"גדיד אל איסלאם" (המוסלמים החדשים) שמים פניהם מעיר מולדתם "משהד" אל העיר כרבלא שבעיראק, מרכז עליה עבור הערבים השיעים. אלא שמטרתם האמיתית היתה יעד אחר לחלוטין, ואכן בהזדמנות הראשונה חמקו מדרך המלך ופנו אל הדרכים שיוליכום אל משאת נפשם - ארץ האבות, בה שבו ליהדותם בגלוי וחזרו להתנהג כיהודים כשרים.

מי נמנה על קבוצה זו? מה הסוד שהם מסתירים?

אנשי הקבוצה הלא המה יהודים כשרים שהתגוררו במחוז משהד שבפרס, ומחמת המציק נאלצו להתאסלם ולחיות כאנוסים עד שהצליחו להבקיע את דרכם לארץ ישראל ולחיות כיהודים בריש גלי. מאז, הם כונו "אנוסי משהד".

*

בין חברי הקבוצה נמנה בחור תמים וכליל המעלות, יעקב פנחסי שמו, המוכר בין חבריו בכינוי המוסלמי "יאקוב קאבולי". למרות גילו הצעיר הוא השאיר מאחורי גבו את בית אביו ואת כל משפחתו והצטרף במסירות נפש לקבוצה זו, להבריח את גבולות ארץ פרס ולחונן את ארץ הקודש ועיר הקודש.

בעלותו ירושלימה חיפש יעקב אחר מקור פרנסה, והוצע לו לשמש כשומר חומות העיר העתיקה בירושלים. במהלך סיוריו הליליים התוודע לחבורת חסידי ברסלב העומדים בחצות ליל לעבודת ה' על יד שריד בית מקדשנו ומאז דבק אליהם בכל נימי נפשו ואף הצטרף אליהם מפעם לפעם כאשר יצאו השדה להתבודדות, עם העובדים ר' שמואל שפירא, ר' הירש לייב ושאר האריות שבין אנ"ש והיה מבלה עמם לילות שלמים בעבודת ה'.

לימים, כאשר עבר לגור בבני ברק, קבע רבי יעקב את תפילתו בבית מדרשו הוותיק ברחוב מיימון, ואף דאג במסירות

שאלה: רואים הרבה אצל אנשים שכאשר מבקשים מהם לדבר ברבים או בחבורה אברכים וכדומה, הם מנסים להשתמש כפי יכולתם, באמרום כי מפחדים מגאווה ופרסום וכו'.

השאלה היא, האם ההצנע לכת שרבינו הק' מלמד אותנו דורש הנהגות כאלו, או שההיפך הוא הנכון שדעת רבינו הק' היא שצריך להתגבר על כל מחשבות של פניוה' וגאווה, ולהפיץ את דברי קדשו ועצותיו הנוראות, לקיים "אדברה נגד מלכים ולא אבוש".

תשובת הר"ד אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א

אכתוב מה שביררתי לעצמי בעזרה שית' לעובדא ולמעשה.

הנה זה לשון מוהרנ"ת בחיי מוהר"ן (סי' תקמ"א) "כמה פעמים היה מדבר הרבה עמנו, והזהיר אותנו מאד לקרב נפשות להשי"ת, להשתדל לדבר הרבה עם בני אדם כדי לעוררם ולהשיבם לקרבם להשי"ת וכו'. אשר אין דבר גדול מזה כמובא בכל הספרים, בפרט בזוהר הקדוש, כמ"ש שם זכאה מאן דאחיד בידא דחייבא וכו' וקב"ה משתבח ביה בכל עלמין. והוא ז"ל האריך לדבר עמנו כמה וכמ"פ מזה וזירז אותנו לזה מאד בכמה מיני לשונות, וכמ"פ היה מבזה אותנו בבזיונות על שאנו מתעצלים בזה, ופ"א קרא אותנו עצים יבשים, על שאין אנו מולידים נפשות שיתקרבו להשי"ת על ידינו וכו'".

ועיקר חיוב פרו ורבו, ולא לתוהו בראה לשבת יצרה הוא על זה, כמבואר בלקו"מ (ח"ב סי' ז'), והוא עיקר השארת האדם אחר הסתלקותו. נמצא שענין זה הוא חיוב גמור, והוא בוודאי בכלל המצוה של "ללמד", וכן אמרו חז"ל: "ושננתם לבניך - אלו התלמידים".

וכשם שבכל המצוות אנו מחוייבים לעשות על אף שיש חשש פניות בעשייתם, רק שצריך לעבוד על עצמו שלא יהיה לו פניות, הן ע"י תפילות להשי"ת והן בהתבוננות בקטנות מעשיו וכדומה, אבל אין זה פוטר אותנו מלעשות את המוטל עליו, כך בדבר גדול זה, ובדרך צחות אפשר לומר בדרך משל, על אחד שלא רצה ללמוד בביהמ"ד ברבים משום פניות והלך לביתו ללמוד, ואח"כ חשב שיכולים בני אדם להסתכל לתוך חלונו ויראו אותו לומד, ע"כ הלך לחדר ללמוד על מיטתו, ואח"כ חשב שיראו מבחוץ שהאור דולק בחדרו, וידעו שהוא לומד שם, על כן כיבה את האור, ולמד מתוך אור המועט שנכנס מבין החרכים,

ית', ועי"ז כבר לא יהיה לו פניות, אבל אין זה פוטר אותו מלהתפלל בציבור, ע"כ עיי"ש.

ובזה נראה לי לפרש את הפסוק (תהלים קי"ט) ב'כל לבי דרשתך אל תשגני מ'מצותיך ר"ת אמ"ת לב"ד (כן הוא בפ"י בן ביתי להרה"ק מקאמאראנא), היינו כי ע"י שמתפלל ודורש את השי"ת לב"ד בלי שאר אנשים, אז יש לו יותר אמ"ת, ואדרבה אז הוא אמ"ת לב"ד בלי ריבוי אמת שזה כבר אינו אמת, והוא אמת של טעות ושגגה (שזה אל תשגני), עכ"ז אמר דוד המלך בלבי צפנתי אמרתיך, כי אמת הזאת אני מצפין זאת בתוך לבי, ואני משריש בלבי ומחשבתי שרק אל יעקב בעזרו, ואין אני נצרך לשום בריה בעולם, ועי"ז למען לא אחטא לך, לא יחסר לי (אחטא מלשון חסרון) הכוונה של לשם שמים, היינו שאתפלל רק לך ולא לבני אדם.

וממשיך ברוך אתה ה' למדני חקך, חק לי שני דמוני, כי למדנתי שאדע שרק ממך בא לי המזונות והפרנסה, ולא מבני אדם. ויש לומר על זה הדרך, חק הוא דבר שהוא בלי טעם, כמו דבר סתירה, כי בצד אחד אני מצווה להתפלל בתוך רב עם במנין, ומצד שני שלא יהיה לי פניות בזה, שזה דבר קשה, וע"כ מתפלל למדני להבין החק הזה, ולקיימו, וכן הוא בכל הענינים שצריכין לעשות ברבים.

עוד יש לפרש באופן אחר הפסוקים הנ"ל שאמר דוד המלך ע"ה בלבי צפנתי אמרתיך, כי מצד אחד עשיתי הכל בסתר, למען לא אחטא לך, אחטא מלשון חסרון, היינו שלא יחסר אצלי הבחי' של לך, היינו הכוונה של רק לש"ש. אבל מצד שני יש אחריות גדול למנוע הטוב מתלמידים וממי שרוצה לידע איך להתנהג בכל ענין, ע"כ יש שצריכין דוקא לעשות דברים בפירסום, כדי שלא יהיה חסר כבוד ה', ועי"ז אמר "בלבי צפנתי אמרתיך", רק באופן כזה שלא יהיה חסרון בכבוד השי"ת, היינו שכשנצרך לפרסם העבודה, אז לא הצניעו, וזה למען לא אחטא היינו שלא אחסר, לך, היינו כבוד שמים.

ואח"כ חשב שגם משם יכולים להסתכל בפנים ויראו אותו לומד, ע"כ נכנס לתוך המטה וכיסה א"ע בשמיכה, שאז בוודאי לא יראו אותו לומד, וכמובן שנפל עליו שינה, שנמשך לזמן רב וכמובן שמן הלימוד לא נשאר כלום... וע"כ צריכין לעשות הכל מה שצריכין, וצריכין ישוב הדעת איך וכמה ובאיזה אופן, אבל לא למנוע מדבר מצוה בשביל זה.

ויש לצרף לזה, מה שכתב רבינו בלקו"מ (ח"א סי' ס"ו) כי מי שנצרך לבריות, קשה לו מאד להתפלל ברבים, וטוב ונוח לו להתפלל ביחיד, כי ברבים נופלין עליו פניות. ולכאורה ניתן להסיק מכאן שיש להתפלל ביחידות. אולם כאשר נעיין בביאור הליקוטים (חדר ח') נראה מבואר, כי אעפ"י שמכובד המניעות של הנצרך לבריות טוב יותר להתפלל ביחיד, אבל אשרי שא"ל יעקב בעזרו וכו', כי אין שום מניעה שלא יהיה ביכולת לשברה, ואז דייקא ע"י ריבוי מניעות העם, כל הדרת המלכות פה בתיקון הכלים שנהפכים מהמניעות האלה, לקבלת השפע שמתפללים עליה.

עוד כתב (שם חדר ה') על אודות הכתוב אשרי שא"ל יעקב בעזרו, ועל אודות המאמר חז"ל כיון שנצרך אדם לבריות עולם חשך בעדו במניעות וכו', שאעפ"י אין שום מניעה שלא יהיה ביכולת לשברה. שעיקר כוונתו הקדושה, הוא לבל ישים האדם את עיני שברו, רק על ה' אלקיו, וכמבואר מדבריו הקדושים גם במ"א. שבזה לא יהיה חז"ל צדיק נעזב ומבקש ונצרך לבריות, על שבאמת אינו נצרך כלל ליד שום בריה ונברא, כי כל הטוב וההנאה שמקבל מכ"א מפרטי הבריא, אין מקבל ונהנה רק מטוב ידו העליונה ית' שלמעלה.

נמצא כי אעפ"י שיותר נח וקל להתפלל ביחיד, שע"י יכול יותר לכוון באמת לאמיתו, ולא בריבוי אמת המובפ"נ שהוא אינו אמת כדבעי, עכ"ז צריך להתאמץ וליקח במחשבתו כי רק אל יעקב בעזרו, ואף מה שיקבל מן הברואים הוא רק ממנו

החזנות, כי חמיו הרה"ח ר' אהרן מקיבליטש נענה ואמר לו, אחרי שהתפלל לפני העמוד בר"ה, שלא לזה הוא התכוון כשלקחו לחתן! ובהזדמנות אחרת סיפר רלוי"צ, כי היה מרבה להתפלל בציון הק' שילקח ממנו הקול כדי שלא ישל בגאווה, אך מאידך הוא שמח לשמש בזה את רבינו הק'.

מכל זה ועוד רואים שבהרבה דברים אצל רבינו הק', ההסתכלות הנכונה היא שיש דברים שלכתחילה היה עדיף בלעדיהם, אך התועלת שתצא מזה שווה יותר, ואולי אפשר לומר כן גם בעניין זה כי מי שמפחד מגאווה הוא יותר מתאים לדבר...

לגופו של ענין, ענין החיוב לדבר מרבינו הק' ומתורתו, ולעשות זאת בדרך של נקודת החבר (כדאיתא בתורה ל"ד) ו"מקבלים דין מן דין", הלא היא חיוב ממש, בכל יום ויום ממש, כדברי מוהרנ"ת בכמה מקומות; "תרגילו עצמכם לדבר בכל יום אחד עם חברי מהתכלית הנצחית" (על"ת ער"ח תמוז תקצ"ד) "וכן לדבר עם חברי ביראת שמים ... וצריכים לעסוק בזה הרבה בכל יום ויום" (שם ג' יתרו תר"ב ועוד) וכפי שאמר רלוי"צ "מדיבורי רבינו שם יוצא מבואר, שכמו שיש חיוב להתבודד בכל יום, כך גם הענין של נקודת החבר הוא חיוב

בכל יום!" (וראה עוד שיש"ק הנדמ"ח, ג, תקצ"ז, תקצ"ח ובהערות שם). וכבר מסר רלוי"צ גם מה שאמרו אנ"ש על כך, ש"ומקבלין דין מן דין" פירושו שגם המשמיע יעשה זאת באופן שירצה לקבל הנקודה שיש בשומעים, וממילא משפיע לכולם. אולם האמת יש לומר, שהדיבור מעניינו של רבינו אינו אמור להיות כלל על חשבון ההצנע לכת. שכן הדברים מנוגדים רק אם הדרשן חושב ח"ו שהוא זה שמוסר את הדברים. אבל כאשר יפנים שאינו כי אם השופר ורביה"ק הוא זה שתוקע מתוכו אזי יוצא ממנו קול הכשר והנפלא באופן כזה אין שום חשש לפרסום וסתירה כלשהי להצנע לכת.

לסיום נזכיר מה שהיה רלוי"צ אומר תמיד בלשון הזוהר הק': "כמה עלמין אתהפוכו בגיניהו" [כמה עולמות נהפכו בשביל כך] דהיינו שיפגשו שני החברים האלו והכל כדי שידברו יחד בעבודת ה'. ואם מדברים אז דברים בטלים לא נשלם הכוונה העליונה, אבל כאשר זוכים ומעוררים ומחזקים אחד את חברי בוודאי גורמים שמחה למעלה, ה' יזכנו.

גיאות פניות ורכישת כבוד על השיעור שלו, ע"כ שומרים עליו מלמעלה, להוריד את הענין מגבהו.

והוא דוגמת מש"כ החת"ס עה"ת (פרשת פנחס) על דברי המדרש פנחס בן אלעזר, בדין הוא שיטול שכרו, דאיתא במדרש כשיצא ר"ג הזקן להריגה תלו תלמידיו החטא שמא פ"א כשדרש שמח, ונמצא אפ"י מי שמייחד כל מעשיו לש"ש, אם אח"כ שמח בו מקפח שכרו, ע"כ אחר שעשה פנחס מעשה הנורא הזה ומסר נפשו והצליח, אולי היה נכנסה שמחה בלבו והיה מפסיד קצת משכרו, ע"כ מאת ה' היתה נסבה שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה כדי שלא יתגאה וישמח, וא"כ עי"ז בדין הוא שיטול שכרו ע"כ.

ולפי"ז י"ל בהמשך הפסוקים הנ"ל בשפתי ספרתי כל משפטי פיך, כי אחר כל שיעור שאמרתי ברבים, יש לי לספר כל המשפטים שעברו עלי, היינו החלישות דעת שהיה לי בכמה אופנים, ועי"ז ידעתי שבוודאי נתקיים למען לא אחטא לך' שלא חסר הלש"ש כלל.

תשובת הר"ר שלמה יהודה ויצהנדר שליט"א

ראשית, יש לדעת מה שאמר מוהרנ"ת כשסיפרו לו על שותק אחד ואמר מוהרנ"ת **"דעם רבינס זאך איז נישט זיין קיין שותק, מען דארף רעדן - און וויסן וואס צו רעדן"**, שדרך רבינו הק' אינו כן, כי דעתו הק' היא, שצריכין לדבר, רק צריכים לדעת מה לדבר (שיש"ק החדש, ח"ג, מערכת אמרות טהורות ערך דיבור פ"ג). ועיי"ש בהערה מה שהאריך ר' לוי יצחק בביאור גודל החיוב והמעלה שיש כשמדברין מרביז"ל ומזכים את הרבים).

נקודה נוספת ניתן לומר. כי כמו שאמר רבינו הק' על ענין שוחט, שאינו רוצה שיהיו אנשיו שוחטים, אך אם כבר שוחט בוודאי שיהיה מאנשיו, כי מי ראוי להיות שוחט אם לא אחד מאנשיו, ואנ"ש השו שחיה זו גם על ענין המלמדות, שאמר רבינו ז"ל שאינו רוצה שאנשיו יהיו מלמדים. וכן מסופר כי רביה"ק התבטא על המגיד מטירוויצע שאינו מוצא חן בעיניו מה שהוא נוסע בעיירות לומר דרשות, רק בגלל ההתעוררות לתשובה שמגיע לשומעי לקחו מכך לאנשים הוא כן מרוצה מזה. כמו כן סיפר הרה"ח ר' לוי"צ בנדר מעניין

וע"כ מקודם מתפלל בכל לבי דרשתיך, כי אני דורש ומבקש מהשי"ת שיכוון אותי בדרך הישר, איך וכמה ובמה להצניע וכמה ובמה לפרסם, ואל תשגני ממצותיך, שאהיה ח"ו שוגג וטועה, להפוך הצינורות, להצניע במקום הצריך פרסום, וכן להיפך, ועי"ז ממשיך ברוך אתה ה' למדני חוקיך, שאתה מלמדיני חוקיך, היינו לידע איך וכמה לפרסם וכמה להצניע, שזה חק קבוע כך וכך לא פחות ולא יותר,

ועד"ז יתפרש ג"כ מש"כ לקמן (אות ט') טוב אתה ומטיב למדני חוקיך, כי טוב הוא לעצמו, שאינו משפיע לאחרים (זוהר ח"ב קס"ח ומובא בלקו"מ סי' רפ"ג), ומטיב היינו שמטיב גם לאחרים, וזה לידע מתי וכמה צריך להיות טוב, וכמה להיות מטיב, עי"ז אני מבקש למדני חוקיך כנ"ל.

ובזה י"ל (בברכת אהבה רבה) ותן בלבינו בינה וכו', ללמוד לעצמינו בצנעה, וללמד לאחרים בפירסום, לשמור בשמירה של צנעה במקום הצריך, ולעשות בעשיה בפירסום במקום הצורך, ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך, כי יכולין לטעות בזה מאד, וע"כ צריכין תפלה מרובה שיוכל לקיים רצון ה' כדבעי,

ובזה י"ל (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו, ליראי ה' ולחושבי שמו, היינו כי באופן זה יכולין לדבר איש אל רעהו בעבודת השם, ויהיה נחשב לפניו ית', שיהיו דבריו נכתבים בספר שלמעלה, ולא יהיו דברים של הבל בלי חשיבות, אם האדם הוא מחושבי שמו, היינו שחושב על ענין 'שמו' ית' הנל', היינו שמצד אחד יהיה הדבר רק לשמו ית' בלבד, ולא בפניות וגיאות ח"ו, ומצד שני שלא יחסר כבוד שמו ית' בזה, היינו שמה שצריך לעשות בפירסום למען כבוד שמו יעשה,

עוד יש להוסיף נקודה חשובה, כי זה יודע כל מי שכבר עמד לדבר לפני הציבור, כי הדבר כרוך בהרבה חלישות הדעת, כי יש שחושב שלא עלו הדברים יפה כמו שרצה, או ששכח והחסיר איזה נקודה שרצה לומר ואילו היה אומר היה כל השיעור מאיר ביותר, או שלא שמו השומעים לב לדבריו כדבעי, או שלא היו הרבה אנשים שם כמו שחשבו, וכן כמה מיני חלישות הדעת בזה. וכ"ז הוא מתנה מלמעלה, שלא יבוא לידי

אודות מסעו של ר' וועלוול חשין – "המונין שלכם" גליון נ"ז

לכבוד הגיליון הנפלא "מימי הנחל"

ראשית אודה לכם על הסקירה המקיפה על מסעו של זקני הרה"ח ר' בנימין זאב חשין בארה"ב, שהיה מחכים ומעורר השראה, עם תגליות חדשות שלא ידעתי עליהם עד כה.

להשלמת העניין ראיתי להוסיף מה ששמעתי מדודי הרה"ח ר' אברהם שליט"א בזה העניין במעשה שהבאתם על מה שר' וועלוול ראה על פלוני שהוא מחלל שבת, חשוב לדייק כי אותו ברנש היה רגיל בכך לנגן מדי שבת בגיטרה ה"י.

עוד מוסיף דודי הרה"ח ר' אברהם שליט"א, כי בעת שישב זקני באנגליה ופעל למען אשרת כניסה לארה"ב והקונסול האמריקאי ששמע שיעוריו המאלפים הגיע לאזנו, תמה בפניו כיצד ביכולתו לעזוב את אנגליה בשעה שהציבור מצפים לשיעוריו?! עד שזקני הסביר לו במתק לשונו עד כמה שתי המדינות זקוקים לשיעורים אלו ומכיון שלדעתו סיים את מסעו באנגליה עליו להמשיך למסור שיעורים בארה"ב כפי שאכן עשה במהלך מסעו הארוך בארה"ב כמסופר.

ברכה

אחד מבני המשפחה

שו"ת ממון ופרנסה – גליון נ"ז

לכבוד מערכת "מימי הנחל"

אחרי דרך מבוא הברכה והשלום.

אודות מה שהבאתם בגליון נ"ז, תמלול מרב השיח המחכים שאלות בענין ממון ופרנסה, הבאתם מדברי הרה"ח ר' מאיר קרלוב בזה"ל: "סיפר לי הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטער שליט"א, כי לפני הסתלקותו קרא לו רלוי"צ בנדר זצ"ל ואמר לו שלשה דברים ואחד מהם הוא, שירבה לדבר על הענין שלא לנסוע לרביה"ק ע"י עשיית חובות והלוואות. ומסופר על אחד שבא לאומן ע"י שהכניס עצמו לחובות גדולים ואמר לו רלוי"צ בלשון הפסוק: 'מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי', אל רביה"ק אין באים בחובות והלוואות, אלא יש להכין את הכסף במשך כל השנה, שיהיה לו בבוא העת מן המוכן".

היינו שהרה"ח רלוי"צ אמר מעצמו את הפסוק "מי ביקש זאת מידכם וכו'".

אולם האמת היא, כי כפי שנשמע מפי הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א, שרביה"ק בעצמו קרא את זה הפסוק. וכמו שמסופר בגליון "קרני אור" (נ"ד, פרשת תרומה ב' אדר תשע"ח, 'הסיפור ולקחו': "ביקש ממני רבי לוי יצחק [בנדר] לסור למעונו בימיו האחרונים, ומסר לי אז כמה עניינים שראה לנכון להעבירם לדורות הבאים. באותו מעמד סיפר לי רבי לוי יצחק, שקיבל מאנ"ש איש מפי איש, שכאשר נתוודע לרבינו הק' שיש כאלו שלא היה בידם ממון מזומן עבור הנסיעה אליו, ושלמו עבור הנסיעה על ידי חובות והלוואות, נסער רבינו והתבטא אודותם: 'מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי'!

הוסיף לי רבי לוי יצחק שכל ימיו נמנע מלפרסם שיחה זו, משום שלא שמעה מפי רבו המובהק רבי אברהם ב"ר נחמן, ואולם בנסיבות הזמן רואה הוא לצורך שאדע שיחה זו ואפרסמה בין אנ"ש".

מובטחני שלא היה כאן כי טעות אנושית מחמת נחיצות העריכה. ולא באתי רק להאיר להבא, להקפיד ביתר זאת לדייק בכל דבר ביותר, לקיים מה שאמרו חז"ל: חכמים הזהרו בדבריכם וכו'.

בכל חותמי ברכות

ש. א. תפילנסקי

החלק שלי בקירוב הגאולה

בתשובה באמת ועתה עתה בעוונותינו
אבדנו מה שאבדנו, אוי לנו מה שגמרנו
לנו בעוונותנו, אוי כמה העון גורם אוי מה
נעשה עתה"

"כי נסתלקו בעוונותנו הצדיקים
האמתיים הנקראים ראש בית שהם הבעלי
בית של העולם, אשר אז בהיותם בעולם
ושמם נתגדל בעולם אז היה להעולם בעל
הבית, ואז היינו אנחנו כלנו נקראים בני בית
ומיום שנסתלקו בחטאינו, ונתעלם פארם
והדרם וחנם הקדוש והנורא, אנחנו נעים
ונדים ומטלטלים, ונפשות קרות מעמך
בית ישראל מתגוללים בראש כל
חוצות כי נסתלקו מן העולם הבעלי
בית של העולם, שהם הצדיקים
הגדולים הנקראים ראש
בית"

"ויתגלה פאר הדרת
קדשת עמך ישראל
בעולם, ובפרט פאר הדרת
יפי קדשת הצדיקים
והכשרים האמתיים, עד
אשר ישתוקקו ויכספו
כל באי עולם לכלל בהם,
להכלל בשמם ותפארתם,
וישובו כל באי עולם לילך
בדרכיהם לעשות רצונך
באמת כל ימיהם לעולם"
ועוד כהנה וכהנה,
עיי"ש.

זוהי הנקודה שצריכים לזכור
היטב: אפשר לזכות לציית לרבינו,
חצות, התבודדות, הליכה עם תורה
הזמנית, התמדת התורה, שמירת עיניים
ועוד, שזה באמת כל תקוותינו לבלות כל
ימינו בטוב ובנעימים, אך העיקר חסר מן
הספר, בלי שמשקיעים תפילות ורצונות
בחיפוש הצדיק, לחפש את פנימיות עצותיו
הקדושות, עדיין ההעלמה בעיצומה.

חזק ונתחזק, לציית לרבינו ולילך בדרך
עצותיו, אך בד בבד לזכור העיקר הוא
לחפש את רוחו החופפת מעל הכל, להזיל
דמעות כמים על התקרבות לרבינו באמת.

של משיח שאז תקים "לשום לאבלי ציון
פאר תחת אפר",
כידוע, מוהרנט זיע"א לאחר הסתלקות
אדמו"ר זיע"א, לא יכול היה לקרר את לבבו,
כי אם בחצות לילה ובקינות כאשר זעק
"אני הגבר ראה עני".

כי באמת כל תקוותינו ונחמתנו הוא
אך ורק ע"י שנוכה להתקרב לרבינו יותר
ויותר, וכלשון התפילה "כי כל תקנותנו היה
שיאריכו ימים ושנים בזה העולם, ונזכה
לעמד עוד לפני הדרת קדשתם ולשמע
מפיהם הנורא עוד דברי אלהים חיים בכל
פעם חדשים ונפלאים" (ליקו"ת ח"ב ל"ג)
ועי"ז באמת נקרב הגאולה.

שמעתי מפי הרה"ח ר'
נחמן גלינסקי ז"ל (יא"צ
כ"ו תמוז) שהאדמו"ר
מקלויזנבורג (בעל "שפע
חיים" זצ"ל), אמר שאינו
יכול לקרר את לבבו
על הגלות, רק בליקוטי
תפילות ח"ב תפילה ל"ג,
שם זועק ר' נתן מרה על
הסתלקות הצדיקים,
ושכל תקוותינו הוא
מחיפוש הצדיק:

"אוי כי גברו
האראלים על המצוקים,
ותפסו מאתנו לפני
הזמן את הארונות

הקדושים והנוראים האלה "אוי
מה היה לנו, נפלה עטרת ראשנו,
אוי נא לנו כי חטאנו" ואם אמנם

ידענו גם ידענו כי גם עתה הם עוסקים
בתקון נפשותינו, אך מר לנו מר, כי אין
אנו זוכים לראות פניהם הקדושים, ולשמע
דבוריהם הנוראים, ולשאב הבל פיהם
הקדוש, ולהסתכל על פארם ויפים וזיום
והדרת פניהם הקדוש והנורא, ולהכלל בהן
האמת שלהם כי הן המה היו הפאר והיפי
והחן של כל העולם כלו, אשר כל מי שהיה
נכלל בהן שלהם הקדוש, בהפאר שלהם
בשמם הקדוש, הסתכל על עצמו ונתעורר

עומדים אנו בימי בין המצרים, כבר
חלפו קרוב אלפיים שנה מיום שחרב בית
המקדש, בשארית הכוחות אני מנסה לדלות
קצת משארית הנפש, לצאת מהיאוש, לנער
העפרוריות, כן, "אף על פי שיתמהמה עם
כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא"

למרות האמונה האיתנה, אך עדיין אני
לא מרגיש מחובר לגאולה, אני עמוק עמוק
בגלות. איך אני במקום שאני, יכול גם אני
לקחת חלק בגאולה?

רביה"ק בתורתו חודר כל לב: "והנה מה
שעבר אין, כי כבר נשרף בית מקדשנו. אך
פעת, שהשם יתברך מצפה לשוב אלינו
ולחזור ולבנות בית מקדשנו, ראוי לנו שלא
לעכב, חס ושלום, בגין בית המקדש, רק
להשתדל בבנינו." (ליקו"ת תנינא ס"ז)

אבל איך אני הקטן יכול לבנות את
ביהמ"ק?! אני בקושי מצליח להתמודד עם
מעברי היום יום ---

אלא שדווקא אנו, הנמצאים בדור כה
חשוך, שהתנאים אמרו עליו, על דור
עקבתא דמשיחא "ייתי ולא איחמיניה",
דווקא עלינו נפלה חובת היום.

איך? כאשר נעמיק ונלמד מהי הגלות
האמיתית, נראה כי דווקא שם מסתתר
הכלי הנפלא של קירוב הגאולה.

"וזה בחינת ההעלמה, שנתעלם היפי
והפאר של כל העולם. פי יש צדיק, שהוא
היפי והפאר והחן של כל העולם כלו" (שם),
מבואר שם שכל הגלות והגאולה תלוים
בחיפוש הצדיק, שע"י שזוכים למוצאו
נפתחין עיניו ובכך יוכל לזכך כל מידותיו
ואזי תגיע הגאולה,

"וזהו: 'בראשית - ראש בית', בחינת
הבעל הבית של העולם. הינו הצדיק האמת,
שהוא היפי והפאר של העולם, שהוא בחינת
יוסף, בחינת (בראשית מ"א): 'ויוסף הוא השליט
הוא המשביר' וכו', בחינת ראש בית, בחינת
בעל הבית של העולם. פי על-ידו קיום
הבית המקדש, וכמבואר בארוכה בליקו"ה
מצרנות ד', 'שצריכין לבכות מאד ולהוריד
דמעות פמים על פי רחוק ממונו מנחם שהוא
הצדיק האמת וכנ"ל, ועל ידי זה נזכה לרוחו

עקיבא נישמתנו

כלל

אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: זו תורה וזו שכרה? ממתים ידך ה' ממתים וגו'! - אמר להם: חלקם בחיים. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא."

ולגבי קבורתו הפלאית מסופר במדרש (ילקוט שמעוני משלי רמז תתקמ"ד): "מעשה היה ברבי עקיבא שהיה חבוס בבית האסורים ור' יהושע הגרסי היה תלמידו ומשמשו, ערב יום הכפורים נפטר ממנו והלך לביתו, בא אליהו ז"ל ועמד על פתח ביתו אמר ליה שלום עליך רבי אמר ליה שלום עליך רבי ומורי, אמר ליה כלום אתה צריך אמר לו ומי אתה, אמר ליה כהן אני ובאתי להגיד לך שרבי עקיבא מת בבית האסורים, מיד הלכו שניהם לבית האסורין ומצאו פתח שער בית האסורין פתוח ושר בית הסוהר היה ישן וכל האסורים היו ישנים והשכיבו את ר' עקיבא על המטה ויצאו, מיד נטפל אליהו ז"ל ונטלו על כתפיו, וכשראה רבי יהושע כך א"ל לאליהו ז"ל רבי והלא אמש אמרת לי שכהן היית וכהן אסור לטמא במת, אמר לו דייך ר' יהושע בני חס ושלום שאין טומאה בתלמידי חכמים ואף בתלמידיהם, והיו מוליכים אותו כל הלילה עד שהגיעו לאנטיפרס של קוצרין, כיון שהגיעו לשם עלו שלש מעלות וירדו שלש מעלות ונפתח המערה לפניהם וראו שם כסא וספסל ושלחן ומנורה, והשכיבו את ר' עקיבא על המטה ויצאו, וכיון שיצאו נסתמה המערה ודלקה הנר על מנורה, וכשראה אליהו כך פתח ואמר אשריכם צדיקים ואשריכם עמלי תורה ואשריכם יראי אלהים שגנוזו וטמון לכם ומשומר לכם מקום בגן עדן לעתיד לבא, אשריך רבי עקיבא שנמצא לך מלון ערב בשעת מיתתך, לכך נאמר אף ערכה שלחנה וכו'."

אם כן מצאנו שרבי עקיבא הסתלק בבית האסורין והיו מוליכין אותו כל הלילה עד שהגיעו למקום הנקרא "אנטיפרס

ישראל מתחנך זה אלפי שנים בסיפור המסירות נפש של התנא הקדוש רבי עקיבא, אשר בגיל ארבעים חשקה נפשו בתורה, ובזכות מסירות נפשה של אשתו רחל, בת כלבא שבוע, זכה לעלות עלי מרומי קרת, כאשר עשרים וארבע אלף תלמידים שתו בצמא את תורתו, וממנו יתד ופינה עד היום הזה.

וכך מספרים חז"ל במסכת כתובות (סב: מתורגם קצת ללשה"ק): "רבי עקיבא רועה צאן של בן כלבא שבוע היה. ראתה בתו שהוא צנוע ומעלי, אמרה לו אם אתקדש לך תלך לבי רב? אמר לה, כן, התקדשה אליו בצנעה ושלחה אותו ללמוד. שמע אביה והוציאה מביתו, והדירה הנאה מנכסיו. הלך וישב שתיים עשרה שנה בבי רב. כאשר חזר, באו עמו שנים עשר אלף תלמידים. שמע ר"ע שהוא סבא שאמר לה: עד כמה קא מדברת אלמנות חיים? אמרה ליה: אם היה שואל לדעתי, היה חוזר לשתיים עשרה שנה נוספות. אמר ר"ע ברשות קא עבידנא, חזר והלך וישב שתיים עשרה שנה אחרות בבי רב. כאשר חזר הביא עמו עשרים וארבעה אלפי תלמידים. שמעה אשתו, יצאה לקבל פניו, אמרו לה שכנותיה תשאלי כלים ללבוש להתכסות, אמרה לה: יודע צדיק נפש בהמתו. כשהגיעה לפניו, נפלה על פניה, ונישקה את רגליו, היו שמשו דוחפים אותה, אמר להם: הניחוה, שלי ושלכם שלה הוא" (ובאבות דרבי נתן פרק ו' מסופר כל זאת בהרחבה יתירה).

במאמרנו זה נעסוק אודות מקום מנוחתו של רבי עקיבא במעלה העיר טבריה, ובבנין קבורת רחל אשתו, המתנוסס לתפארה בחלק התחתון של העיר, סמוך לבית החיים העתיק. נזכיר את הספקות והפקפוקים על שני מקומות קדושים אלו, ונגיע בעז"ה למסקנה כי מדובר במסורת איתנה וחזקה, ואשרי הזוכה לשפוך לבו כמים בזכות הצדיקים הקדושים אשר בארץ המה.

טבריה של מעלה ועל מטה

הנוסעים, וחלקם גם מזכירים את קברה של אשתו רחל שמסרה נפשה על תורתו.

הסתלקותו הנוראה של רבי עקיבא

כדי להבין את נושא מאמרנו אודות מקום מערת רבי עקיבא, נביא מדברי חז"ל את סיפור הסתלקותו הנוראה וקבורתו הפלאית, שכן רבי עקיבא היה אחד מעשרה הרוגי מלכות. דבר נורא כותב על כך הרה"ק ר' שמשון מאוסטרופולי זיע"א, כי ע"פ הנאמר במדרש שהרוגי מלכות נענשו כעונש על עוון מכירת יוסף ע"י עשרת השבטים, והרי לא היו כי אם תשעה וצירפו להקב"ה עמהם, א"כ רבי עקיבא שהיה מן הגרים היה מכוון כנגד הקב"ה!

וכך מסופר בגמ' ברכות (סא:): "בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרוקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן?

העיר טבריה זכתה שהיא מוקפת מכל עבריה בקברי צדיקים רבים, וכפי שכבר הזכרנו במאמרים קודמים, לא בכדי זכתה לכך, שכן איתא בדברי רבותינו שמשם תבוא הגאולה העתידה לבא במהרה בימינו. שכן עשר גלויות גלתה סנהדרין והאחרונה שבהם היא 'טבריא'. אמרו על זה בגמ' (ר"ה א:): "וטבריא עמוקה מכולן... אמר רבי יוחנן: ומשם עתידין ליגאל, שנאמר התנערי מעפר קומי שבי". הרמב"ם (פ"ד מהל' סנהדרין ה"ב) כותב על כך: "קבלה היא שבטבריא עתידין לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש".

דבר נורא כותב רבינו אשתורי הפרחי בספרו כפתור ופרח: "דעתידין מתי עיר הקודש טבריה, תבנה ותכונן, לקום בתחיית המתים, ארבעים שנה קודם כל העולם". יתכן שמפני כך היו רבים וטובים שחפצו להקבר דווקא בטבריה, כדי לזכות לקום בתחיית המתים ארבעים שנה קודם.

על כל פנים, קברו של התנא רבי עקיבא עלה והתעלה ומוזכר בסילודין בקרב כל

מימי התנאים

עשרים וארבע אלף התלמידים שהסתלקו בין פסח לעצרת. ונזכיר כאן רק מקצת מהמקורות.

וזה לשונו של רבי משה באסולה מזמן הראשונים: **"ירדנו אל שיפוע ההר, ושם מערת ר' עקיבא מעשרה הרוגי מלכות, ונפלה פי המערה אי אפשר להכנס בה. ובאותו ההר סביב אומרים כי נקברו כ"ד אלף תלמידי הנזכרים ביבמות"**.

וכך כותב גאון עוזנו מוהרנ"ת בספרו ימי מוהרנ"ת בספרו על השתטחותו על קברי הצדיקים בטבריה במסגרת נסיעתו לארץ ישראל בשנת תקפ"ב: **"בטבריא... הייתי על הבית החיים... משם הלכנו ובאנו למערת רב כהנא ותלמידיו. משם הלכנו ובאנו על קבר התנא ר' מאיר בעל הנס... גם היינו על קבר ר' ירמיה שנקבר מעומד... היינו על ציון ר' עקיבא ועשרים וארבעה אלף תלמידיו שמונחים באותו ההר הגבוה, ובראשו ציון רבי עקיבא, וכנגדו מערה של אשת רבי עקיבא. משם חזרנו והלכנו עד שבאנו למערת ר' חייא ובניו, וחזרנו לביתנו"**. (ציון כי מדבריו משמע שאמרו לו על המערה השמאלית ששם קבר רחל אשת רבי עקיבא, ולא

ובקרן מערבי דרומי ממש, באותו זווית, הוא מכוון כנגד קברו אשר בתוך המערה הפנימית שנסתם פתחה".

הנה לפי דבריו, כאשר אנו נכנסים כיום למבנה הקבר, עלינו לפנות לצד ימין (היון שכיס קצה המחיצה בין עזרת הנשים לעזרת הגברים), ששם נמצא פתח מערה בצד מזרח המערה, והוא ממש בקרן מערבית דרומית כלפי העומד שם. ולא במערה המקובלת מצד שמאל, ששם הותקנו בעבר שני לוחות שיש בהם חקוק סיפור המעשה של רבי עקיבא, כי פתח מערה זו אינה לצד מזרח המערה, וגם אינה בקרן מערבית דרומית. יצוין כי בשנים האחרונות נבנה בית כנסת יפה ומפואר מעל מקום המערה האמיתית, ושם נבנתה מצבה חדשה המכוננת מעל המערה הימנית ממש.

אולם חוץ מדברי מהרח"ו בשם האריז"ל, קיימת מסורת עתיקה בהרבה עוד מתחילת זמן הראשונים, וכמעט כל כותבי המסעות שהיו בארץ ישראל מזכירים את קבר רבי עקיבא במערה זו שבטבריה, ורובם גם מזכירים כי בקרבת מקום ציונו נקברו גם

של קוצרין" ושם הוכנס למערה ונקבר בה. בהמשך דברינו נדון על מקומה של אנטיפרס, המוזכרת לנו גם מדברי חז"ל אודות עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא שהיה מקום משכנם "מגבת עד אנטיפרס" (יבמות סב.).

המסורת על קבר רבי עקיבא

המסורות הישנות על קבר רבי עקיבא קדומות הן, אך פשוט כי המקור החשוב והנאמן ביותר, הלא הוא דברי מרנא האריז"ל כפי שמעיד בשמו מהרח"ו בשער הגלגולים וזה לשון קדשו: **"תעלה משם [מר' חייא] במעלה ההר ההוא לצד מערב ונוטה מאוד לצד דרום, ושם מערת ר' עקיבא. וכבר הזכירו רז"ל כי כשנכנסו אליהו ז"ל ויהושע הגרסי נפתחה להם מערה הפנימית וקברוהו, וכשיצאו נסתמה, ולא נשארה אלא המערה החיצונה הזאת אשר כל העולם נכנסין בה. והנה המקום האמיתי המכוון כנגד קברו הוא, כי הנה פתח המערה הזו היא במזרחה,**

המערה האמיתית של רבי עקיבא מצד ימין

על הבנין במורד ההר למטה. אמנם יתכן שהראו לו משם את הבנין למטה של אשת רבי עקיבא, ולכן כתב כי היא קבורה כנגדו).

ובספר קורות העיתים לרבי מנחם מנדל מקמיניץ (שנת תקכ"ט) מספר: "משם [מהרמב"ם] הלכנו אל קבר ר' עקיבא עם כ"ד אלף תלמידיו, כולם על הר אחד. ר' עקיבא הוא על ראש ההר, והם מפוזרים על כל ההר. ונמצא שם מצבות, וניכר שהמה קברים".

כמו כן יש בנותן טעם להביא את לשונו של רמ"מ רובין בספרו הידוע "מסע מירון" וכך הוא כותב: "טבריא... הלכתי בסיעות מרחמי אל ציון התנא קדוש ה', רבי עקיבא, והוא בראש הר הכרמל. ומקובל הוא בפי כל מהאר"י הקדוש, כי על ההר הזה קברות הארבעה ועשרים אלף תלמידיו אשר מתו בין פסח לעצרת". (הביטוי הר הכרמל על ההר של טבריה מופיע בעוד מקורות).

ולסיום נזכיר את ספר מסעות משה שמתאר את המערה כך: "משם [מר' חייא] הלכתי לצד ימין למערת ר' עקיבא,

ובאותו ההר סביב אומרים שנקברו כ"ד אלף תלמידיו... המערה של רבי עקיבא נסתמה, ולא נשארה אלא המערה החיצונה".

הפקפוקים למיניהם

האמת היא שלאחר שיש לנו מסורת עתיקה, ובפרט דעתו הברורה של האר"י הקדוש אשר כל רז לא אניס ליה, כי מקום מנוחתו של רבי עקיבא היא כאן בטבריה, אין מקום להכנס בטוען ונטען לגבי חוקרים שונים שנתלו בגירסה מוטעית באחד המדרשים, ועל פיה החליטו שרבי עקיבא נטמן בקיסריה, או לחילופין על "חוטם הכרמל" ליד זכרון יעקב, או במקומות אחרים שהתחלפו עם השנים...

אולם עם כל זאת נדון כאן במקצת מדבריהם, היות וגם רבים וטובים שהגיעו לדברי המדרש (שוחר טוב מש"ט) ששם מופיע

כי אליהו הנביא ורבי יהושע הגרסי הביאו את מיטתו של רבי עקיבא אל "טרפילון של קיסרין" ותמהו כי לפי דברי המדרש לכאורה צריך להיות המקום בסביבות העיר קיסריה במערב א"י ולא בטבריה שהיא במזרח.

כמו כן היו מי ששאלו כי היות ורבי עקיבא היה בבית האסורין אשר כידוע היה בקיסריה (ועד היום מראים את מקום בית האסורין כפי שכבר כתבנו בעבר במאמרנו אודות קיסריה), אם כן כיצד הצליחו להוליכו בלילה אחד בלבד משם עד לטבריה הרחוקה.

אולם האמת היא כי הגירסה האמיתית היא כפי שהבאנו לעיל שמקום המערה היא ב"אנטיפרס של קוצרין", ובספר תבואות הארץ (פרק ג) מבאר כי הכוונה ל'קצרה גדלילא' הנמצאת ע"פ חז"ל (ירושלמי עירובין פ"ה) בתוך ע' אמה לבית מעון, הנמצאת אכן על ההר הסמוך למערת רבי עקיבא כיום בטבריה. אמנם יש מקום הנקרא אנטיפרס והוא ביהודה סמוך לכפר סבא דהיום, אך כוונת חז"ל על אנטיפרס שבגליל היא ליד טבריה. (דבריו של בעל תבואות הארץ מובאים גם בספר טבור הארץ להגר"מ קליערס רבה של טבריה).

ובספר 'מקומות קדושים וקברי צדיקים בגליל' מבאר יותר, כי אנטיפרס מקום תלמידי ר"ע [מגבת ועד אנטיפרס] הוא בטבריה שם היתה לרומאים קצרין - מקום תחנות החיל. הקצרין נתון בתוך 70 אמה ושיריים לאיצטדן הנמצאת בין בית מעון לטבריה. האיצטדן ידוע עד היום בהר ברניקי, ההר הסמוך להר בו קבור ר"ע, ומערת ר"ע אכן נמצאת בין טבריה העתיקה לבית מעון שבראש ההר [חורבת תל מעון]. לכך מקום קבורת ר"ע שהיה מחוץ לעיר טבריה, בהר שליך האיצטדן, נקרא 'אנטיפרס של קוצרין'.

אם כן נשאר לנו לדון רק לגבי המרחק של "כל אותו הלילה". והאמת שהקושיא אינה מתחילה כלל מחמת ב' סיבות: (א) מרחק ההליכה הרגלית (במהירות רגילה) בימינו מקיסריה עד לקבר רבי עקיבא בטבריה הוא כשש עשרה שעות. ואם יצאו ביום והלכו כל הלילה היו מגיעים למחרת בשעות הבוקר. (ב) והוא העיקר: כאשר נושא המיטה הקדושה הוא לא אחר מאשר אליהו הנביא, מי הוא זה ואיזה הוא אשר ינסה לעשות חשבונות על מהירות ההליכה. והדברים ברורים.

מצבת רחל אשת רבי עקיבא

המצבה החדשה והבית הכנסת מעל מערת רבי עקיבא

קבורת רחל אשת רבי עקיבא

כעת נדון בקצרה אודות הבנין המקובל ששם קברה של רחל אשת רבי עקיבא. מבנה זה היה נקרא בלשון ערביי טבריה "סית סכינא" שהוא שיבוש של "הזקנה". בבנין זה נמצאו כתובות חרוטות עתיקות משנת ה' אלפים נ"ה (זמן הראשונים), וכן יש שם ציורים וחרוטות של שופר ומנורה, שהם עדות שהמקום היה בחזקתם של ישראל בשנים קדומות.

ואלו הם חלק מהמקורות הקדומים אודות קברה (אשר חלקם מובאים בספר הנ"ל):

"טבריה... גם יש לישמעאלים מרגז עם מגדל גדול לבן, אומרים כי שם נקברה אשת ר' עקיבא, בתו של כלבא שבוע, וקוראים לה הזקנה". (רבי משה באסולה, ובשינויים קלים בספרים שערי ירושלים; מברשת ציון; מסעות משה).

"קום נלך לטבריה... ושם אשתו רבי עקיבא, ועליה בנויה קובה [=כיפה]". (שירים חמירות ש"ה ס' רצה)

"גם לישמעאלים מגדל לבן, אומרים כי שם נקברה אשת ר' עקיבא, בתו של כלבא שבוע, וקוראים לה הזקנה. ויש שם עתה בנין אחד הנקרא על שם הזקינה". (חזית ירושלים).

ר' אברהם ב"ק בשנת תרמ"ב כתב: "פה על הבית קבורות של הישמעאלים יש בנין ישן נושן וקורים אותו סיתא זקנה... אבל נחרב הבנין ונתן הפחה נדבתו לתקן".

גם הרה"ח ר' יצחק טשינגל שליט"א שהוציא לאור לפני כחמישים שנה את הספר "מורה דרך" למקומות הקדושים מביא את קברה של רחל אשת רבי עקיבא במקום זה, ואף נותן הכוונה כיצד להגיע למקום. לפני כמה שנים סיפר לי כי אמנם הקבר לא היה ידוע לכלל הציבור באותם שנים, אבל היו כמה וכמה יחידים שהיו מגיעים למקום, היות ויש לזה מקורות נאמנים בספרים, כמו רבי משה באסולה והחזית ירושלים שאין ספק כי הם מתכוונים על המקום הזה שנמצא בתוך שטח בית הקברות המוסלמי, וגם הערבים בימינו קוראים למקום "הזקנה" שזה גם מוזכר בספרים הנ"ל.

אמנם היו בעבר מי שפקקו בדבר, וב' טענות בניהם:

(א) ש"סוכינה" היא הגב' סוכינה בתו של חוסין בן עלי חתן מוחמד... אולם כבר הפריכו טענתם בכמה מקומות (וכן בספר מקומות קדושים וקברי צדיקים בגליל) שלא יתכן הדבר, שכן לפי המקורות הערביים עצמם היא קבורה בעיר 'מדינה' שבערב הסעודית ולא בטבריה.

לתוך המבנה. כמו כן המבנה החדש של בית הכנסת מעל מערת רבי עקיבא, נבנה באופן שתהיה חציצה בפני הטומאה, וגם שם, אם אכן נבנה כראוי, מותר לכהנים להכנס לתוך המבנה ואף להשתטח על מצבת רבי עקיבא החדשה.

והשי"ת יעזרונו שבזכות רבי עקיבא ואשתו נפקד בדבר ישועה ורחמים, בביאת משיח צדקנו בקרוב בימינו אמן ואמן.

הצינור המוציא את הטומאה בקבר רחל אשת ר"ע

(ב) במקורות הנ"ל מופיע כי הקבר נמצא בתוך בית הקברות המוסלמי, ואנו רואים בעינינו כי הבנין נמצא לצד הכביש במקום שומם ולא בתוך בית הקברות היהודי הנמצא בסמוך מצד מזרח. אולם מי שענינו נכוחה יביטו, יבחין על נקלה בעשרות הקברים המוסלמיים הנמצאים מימין ומשמאל לכביש העובר ליד מבנה רחל אשת רבי עקיבא. והדברים פשוטים ונכוחים.

אכן מה שבשנים האחרונות מראים שם איזה מעיין מים המכונה מעיין הישועות, וצינור מסויים כאילו ששם שחקו המים את האבנים של רבי עקיבא וכדו', זה דברים בדויים שאין להם שום מקור, וחבל שהיו כאלו שלמדו "דבר מתוך דבר" כאילו כל המקום הוא מפוקפק, ולא היא, אלא יש על המקום מקורות קדומים ונאמנים.

יצוין כי כפי הנראה כאשר שופץ המקום לפני כעשרים שנה, נבנתה המצבה של רחל אשת רבי עקיבא באופן שיהיה פותח טפח, ויש חלל טפח החוצץ בפני הטומאה ומוציא את הטומאה לחוץ כפי שרואים את הצינור מחוץ לבנין. ואם אכן בנוי לפי כל כללי ההלכה, יתכן שמותר לכהנים להכנס

בית הקברות המוסלמי מול רחל

הבנין על קבר רחל אשת רבי עקיבא

"מאיך לקחו כל כך התלהבות וכל כך התפעלות?"

של-עולם על כל מעשי-בראשית שלו,
אותם סיים לברוא בדיוק בערב שבת.

...

החסידיים המתים לא התעניינו
בעוני ודלות מראם החיצוני כמו
חסידיים אחרים, משום שה"חסידיים
המתים" אינם צריכים עוד לבושים.
החסידיים המתים זקוקים רק לעליית
נשמה, להתרוממות!

אז הברסלב'ר, מיד אחרי 'עלינו',
לקחו עצמם לרקוד. זקנים גם נערים
פרצו לפתע בריקוד, כאילו היה זה
'שמחת תורה'. הניחו יד על כתף
ו"מעגל" מרובע קצוות החל לזחול את
דרכו בין הספסלים והסטנדרים, עוקר
בדרכו ממקומם את כל העומדים
מן הצד, הזרים, הסקרנים ומצרפם
לריקוד.

ונסחפתי לפתע גם אני והשתלבת
בריקודם של החסידיים הנלהבים.

ורקדו העוורים והחגרים, החיטרים
ובעלי המום. ורקדו גם הספסלים
והסטנדרים. והנה, הנה, דומה היה
לי כאילו ספרי התורה ידלגו אף הם
מארון הקודש ויצטרפו לריקוד על
"עצי החיים" המגולפים שלהם!

ספרי התורה, אבל, לא דילגו
מהארון, שהרי במפורש נכתב בהם "כי
בו שבת מכל מלאכתו", ורצו גם ספרי
התורה לנוח, לקיים צו הבורא.

חסידי ברסלב, לעומתם, לא סברו
שריקודם היא מלאכה כלשהי, שבשבת
אסור לעשותה, הם חיטבו את ריקוד
השבת שלהם כמין המשך של קבלת

בעיצומם של שנות התר"צ, כאשר האנטישמיות הרשמית והלא רשמית כבשה כל חלקה
טובה בארץ פולין, ויהודיה, שרדיפות השלטונות שמטו מרבים מהם את מעמד הפרנסה,
והטילום אל חיקה של עניות מאיימת, חונקת ומאפילה - ביקר בפולין סופר אמריקאי, צ'רני
שמו, ליטאי - "ליטוואק" - במוצאו.

בין יתר המקומות, ביקר צ'רני גם בשטיבל הברסלבי בוורשה ברחוב נובוליפיה, והתפלל
איתם בליל שבת קודש, מקבלת שבת ועד לאחר הריקוד שאחר התפילה.

כאשר חזר לארה"ב, פרסם צ'רני את רשמיו בספר, "א ליטוואק אין פוילן" ("ליטאי בפולין"), ובו,
תחת השם "דער שבת טאנץ פון די טויטע חסידיים", הקדיש פרק לתיאור אנ"ש ותפילתם,
וחלקים עיקריים מהפרק מובאים כאן לפנינו:

"ריקוד השבת של החסידיים המתים"

אלא שבאמת, הם רצו לבית הכנסת
כדי לקבל את פניה של שבת המלכה.
וכי קל בעיניכם?! הכלה-שבת באה
לבתי המרתף ודירות עליית הגג של
נובוליפיה, נאלעווקי, סמאטשע וכן
הלאה וכן הלאה!

כבר ב"לכו נרננה" החלו "החסידיים
המתים" לקפץ ולרקד במקומותיהם,
מנופפים ומנענעים בידיהם
הגרומות, כביכול קוראים למישהו
אליהם. אחר כך, בשמונה עשרה של
תפילת ערבית, עמדו כולם כאילו
הודבקו למקומותיהם; אבל הידיים,
ידיהם המיובלות, לא חדלו מלנופף
ולהתנועע באויר, למחוא כפיהם,
כביכול הם מהללים ומשבחים את
בורא עולם שבששה ימים קצרים ברא
כזה עולם נאה ומופלא.

ואני מעולם לא ראיתי שעדת
יהודים שלמה תהלל כך את רבוננו-

"בשום אופן לא הצלחתי להבין מאין
וממי נוטלים אותם חסידיים נטולי
אדמו"ר [חי] כל כך התפעלות וכל כך
התלהבות בעבודת השם שלהם.

הנה, עשיתי פעם יחד עם חסידי
ברסלב "קבלת שבת". ראיתי לפני עדה
של יהודים מהרבעים העניים ביותר
בוורשה, רבים מהם לא היו להם בגדי
שבת כל עיקר. מטלאי קפוטותיהם
עלה ריח נפט מהווה ושאריות הערינג.
בד כובעיהם כה הבריק מיושן עד כי
דומה היה כי הם עשויים משי; אבל
עיניהם, העינים הגדולות, הזורחות,
של "החסידיים המתים" כה קרנו עד
כי שמחתם דמתה עלי כשמחתם של
ילדי החדר בערב פסח, עת סיימו את
"זמן החורף".

אפשר היה לחשוב שכל אותם
יהודים של סדנאות יזע וחנויות
סידקית, שמעו לפתע כי המשיח
הגיע, השליכו הכל מכל ואצו לבית
הכנסת שלהם, לקבל את פני משיח!

דער שבת-טאָנץ פון די „טויטע חסידים“

ר' נחמן בראַסלאָווער, דעם בעל-שם-טובס אייניקל, איז געשטאָרבן אָן אַ ממלא מקומו, אָן אַ פאַרטרעטער. זיינען די חסידים זיינע פאַר-בליבן יתומים, און מען האָט זיי אַ נאָמען געגעבן „די טויטע חסידים“. אויך יצחק לייבוש פּרץ, דער טאַטע פון דער מאָדערנער יידי-שער ליטעראַטור און דער גרינדער פון די גאַר ערשטע יידישע שולן אין פּוילן, האָט ניט איבערגעלאָזט קיין ממלא מקומו, קיין פאַר-טרעטער, — זיינען אויך פּרצעס חסידים פאַרבליבן יתומים, אָבער ניט קיין „טויטע“.

זיי — די חסידים פון פּרצן — האָבן באַלד איבערגענומען ביי די בראַסלאָווער חסידים דעם לאַזונג זייערן: „יידן, זייט זיך ניט מיאש!“

וכי הוא אדם? וכי יש בו צלם אלקים? הרי זו בריה פראית! וכי אם הרוח היתה עוקרת ממני את כובעי - וכי אתבע את הרוח לבית הדין?

ובמענה הפשוט הזה, של היהודי הפשוט, העממי, הזה, היתה מונחת כל פילוסופית החיים העמוקה של יהודי הגלות הפולנית.

כל העולם הסובב, הלא יהודי, הרי אינו יותר מאשר רוח סערה, סופה, כח טבע פראי, שעוקר כובעים מראשיהם של יהודים, תולש זקנים ופיאות, מדקר בסכינים גופיהם של יהודים. אולם אין על מי להתרעם, משום שהרי זה "לית דין ולית דין". יהודים הם בגלות, ועליהם לסבול!

[ובימי בין המצרים יזרח אור לישירים, בביתא משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן].

למדרגות גבוהות שכאלה אליהן מתרומם החסיד הפולני כשהוא עובד את השם.

כשיצאנו מבית הכנסת, הרגשתי שאיזה חוליגאן, פולני, תלש לפתע אצל אחד מהברסלבר את כובעו והשליכו אל תעלת השופכין. היהודי מיהר אחר כובעו - למרות שלראשו כבר היתה גם כיפה. הוא הרים את כובעו, נייערו היטב מהבוץ, וברוגע ונינוחות חבשו חזרה, כאילו מאום לא אירע זה עתה.

חשתי אחריו ושאלתי: מדוע לא עיכבת את החוליגאן? הלא הרחוב מלא, בלי עין הרע, ביהודים בשעה כזו, ודבר כזה אסור לו שיעבור בשתיקה!

והוא הביט בי בעיניו הגדולות, הצחות, והשיב לי כך:

שבת, כמן המשך לתפילת ערבית של שבת, השייכים כולם לעבודת הבורא, ומי יודע כמה זמן עוד היה נמשך ריקודינו אילולי אחד החסידים המצטעק לו לפתע:

- "יידן, זייט זיך ניט מייאש!" -
"יהודים! אל תתייאשו!"
והריקוד הסתיים.

כפי הנראה, צעקה זו, שהפכה לסיסמתם של חסידי ברסלב, היתה הסימן המוסכם ש"קבלת שבת" הסתיימה, והנה, אפשר כבר ללכת הביתה.

אבל חסידי ברסלב בזיעת וחום ריקודם, לא מיהרו לביתם, לקדש על שתי החלות השבתיות ולהתענג על הדג הממולא והצימעס שה"אשת חיל" הכינה.

כנראה, בביתם של אותם חסידי ברסלב לא חיכו להם כל מיני מטעמים ששבת דורשת, ולא היתה התלהבות גדולה בליבם לשוב לביתם המט, החשוך למחצה, שם כבר יושבת ה"אשת חיל" סמוך לנרות החלב שכבר הספיקו לכבות, עם מעט זנבות הערינג במקום דג ממולא, ועם מעט כבד קצוץ במקום עוף ומרק עוף מזהיב.

ואיני יכול עד עצם היום הזה להשכיל, מאין לקחו אותם קבצנים שבקבצנים כל כך התפעלות וכל כך התלהבות לעבוד את בורא עולם ...

ליטאי, ליטאי יבש כמוני, לא יוכל, כפי הנראה, לעולם, להתרומם

חבורה חדשה בהר יונה

וניגוני התעוררות משוחחים בשיחת חברים עפ"י הספה"ק שיחות הר"ן.

האברכים מעידים, כי הדיבורים הנפלאים שמעלה כל אחד את נקודת החבר שלו, מאירים באור יקרות את כל ימות השבוע, לכסוף ולרצות להתדבק בדרכי רביה"ק ולעבוד את ה' בכל לב ונפש.

כך בתחילת זמן הקיץ, התעוררו האברכים לכונן מחדש את החבורה השבועית, להתוועד מדי שבוע בקביעות, להתחזק ולהתעורר בדרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו. החבורה מתקיימת מדי יום רביעי, בביהמ"ד "נחלת הצדיק", לאחר תפילת מנחה, כאשר החברים מתיישבים ע"י שולחנות ערוכים ולאחר לגימה המקרבת

שכונת הר יונה שבעיר "נוף הגליל" הינה כאבן שואבת, במיוחד לחסידי ברסלב הרוצים להתגורר בהרי הגליל ביישוב הדעת ולעבוד את ה' בבחינת 'מחוץ ליישוב'. כאשר מדי תקופה באים עוד אברכים להיות חלק מהקהילה הקדושה המתגוררים בעיר לשם ולתפארת.

כנס יסוד שביסוד

כמו"כ לקראת הספירה האחרונה התכנסו כלליות בני החבורה, כשאליהם מצטרפים שאר אברכי הקהילה, ולאחר ניגוני דיבקות מחג השבועות הקרב, השמיע אחד האברכים דברי התעוררות לקראת ספירת "מלכות שבמלכות" וחג מתן תורתנו, להתעורר בלימוד התורה הק', לאחריה התפללו כל הקהל יחדיו תפילת ערבית וספירה האחרונה בקול, בכח ובכונה.

ולקדשנו בקדושתך העליונה", כאשר כל אחד עומד בפנינו מתחנן ומבקש "ואטהר ואתקדש" עד שכל היער היה כמדורת אש להבת שלהבת.

בתום שעה ארוכה של תפילה וצעקה בהתלהבות הלב חזרו האברכים לביתם, מלאים בהתעוררות והתחזקות למשך כל ימות השנה, במלחמת היצר ובעמידה עיקשת נגדו לעשות רצון אבינו שבשמים.

חבורת האברכים הר יונה

חבורת האברכים "הר יונה" התכנסו בערב יום ספירת "יסוד שביסוד" להתעורר במידת היסוד ושמעו שיחת התעוררות מהר"ר יעקב נתן אנשין הי"ו. לאחמ"כ התפללו תפילת ערבית וספירת העומר בכח ובכונה כראוי לנפשו הבעל תפילה.

חבורת האברכים ירושלים – בית שמש

ספירת יסוד שביסוד מעוררת אצל כל אחד שזוכה לחסות בצל רביה"ק כיסופים וגעגועים לזכות להתקרב ולהיטהר מזוהמת העולם, שכן מן המפורסמות המה החשיבות הגדולה והמשקל הכבד שניתן בספרי רביה"ק ותלמידיו למידה זו, וכי זוהי עיקר העבודה של כל אחד, וכמובא בזוה"ק כי עיקר הדין וחשבון בעולם הבא יהיה כיצד זכה להשתלם במידה זו.

וכבר נהגו אנ"ש מקדמת דנא, לייחד את ליל ספירת "יסוד שביסוד" למעמד תפילה והתעוררות לצעוק ולהתחנן להשי"ת שיצילנו מכל מה שצריכים להינצל. גם ב"מורשת הנחל" התחדשו בדבר נשגב זה, והשנה התארגנו להתקבץ על יד מצבת קבורת רחל אמנו ע"ה.

ביום השלישי פרשת במדבר בערב, אור לכ"ו אייר, התקבצו ובאו למעלה מ-200 אברכים יקרים מירושלים ובי"ש, ביניהם גם אברכים מבוגרים הבאים לחדש כנשר נעוריהם בהיכל הציון, שמה התפללו תפילת מנחה בצוותא ולאחר טעימה המקרבת הלבבות, עלו אל החצר העליונה, ושמעו שיחה נלהבת מפי הרה"ח ר' שמעון צבי שפירא, כשהוא מרחיב בנועם אמריו כי עיקר העבודה הוא לצעוק הרבה, וזאת ע"י שירגיש בנפשו כמה צריך ומוכרח להיטהר ולהתקדש, מאידך על האדם להאמין כי בידו לזכות לקדושת היסוד בתכלית השלימות.

לאחמ"כ התפללו תפילת ערבית בכח כראוי לאנשי הצדיק ובסיומה פתח כל הקהל בקול רעש גדול בספירת העומר בצעקות וזעקות מעומק הלב "לטהרינו

מעמד הכנה לקבלת התורה

חבורות הנערים בארה"ק

לסיום השמיע המשגיח המסור הר"ר יוסף קנפלמכר שליט"א דברי ברכה לתלמידים החשובים, עם כלים לעובדא ולמעשה נוכח המעמד המרגש והמרומם. הנערים חזרו לבתיהם ברוח נלהב, מוכנים לקבל את התורה בהתחדשות.

לקראת חג מתן תורה הקרב. אחריו השמיע פטרון חבורות הנערים בי"ש הרה"ח ר' בנימין וויצהנדלר שליט"א דיבורים קצרים אודות התנאי הנצרך לקבלת התורה "כאיש אחד בלב אחד" להשתדל באהבת חברים ובכבוד הזולת.

ביום המסוגל - ערב ראש חודש סיון, נערך בחבורות הנערים "מורשת הנחל" בארה"ק, כינוס "הכנה דרבה" מיוחד במינו לקראת חג מתן תורתינו.

למעלה מ-300 צעירי הצאן בליעה"ר - מחמשת סניפי חבורות הנערים, התכנסו יחדיו בביהמ"ד "אנשי הצדיק" בשכונת קנה בשם שבעיר בית שמש, לסדר לימוד של שעה רצופה, לחזור על תלמודם בחברותא או ביחידות, כאשר בראשם נראים גם המשגיחים המסורים, שהצטרפו לשעה של קורת רוח זו ללמוד עם התלמידים היקרים.

אך בקושי הצליחו להשתיק את הלימוד המרומם, כדי להמשיך את סדר היום. ולאחר לגימה המקרבת, השמיע המשפיע הרה"ח ר' שמעון אלי' ברוין שליט"א דיבורים נלהבים

הנסיעה השנתית

חבורות הנערים בארה"ק

לאחמ"כ נסעו להשתטח על ציונו של דן בן יעקב, שמה התפללו תפילת ערבית בכונה כראוי לחסידי ברסלב האמונים על דברי רביה"ק שאמר "גאר מיין זאך איז תפילה".

הנערים חזרו הביתה מותשים ועייפים אך שמחים ועליזים מוכנים להמשך להתעלות בתורה ועבודת ה' על פי דרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו.

המשגיחים המסורים שליט"א. ראשונה נפגשו בספידי כיף בואכה ביתר, שמה קיימו הנערים 'ריקודים' על המקצות המיוחדות לחדש כנשר נעוריהם לקראת המשך לימודם בהתמדה יתירה. כדי לשמור על טהרת הנערים שכרו את המקום במיוחד.

כמו"כ שיחקו שמה הנערים בברכת מים, והמה נהנו שם ביותר להחיות את הגוף והנפש גם יחד... כמו"כ קיימו חילוץ עצמות בפארק בעיר קרית גת.

בתחילת חודש תמוז התקיימה הנסיעה השנתית לכל הילדים החשובים המסתופפים בין כותלי "חבורות הנערים מורשת הנחל" בארה"ק. הנסיעה התקיימה כאות הוקרה והערכה על הצטיינותם במשך כל השנה בלימוד התורה הקדושה בהתמדה מדי ערב, בתפילות בכונה וכן בהתנהגות במידות טובות ודרך ארץ כראוי ל'ברסלב'ר קינדער'. האוטובסים יצאו מירושלים ובית שמש, כאשר מנצחים על המלאכה

ל"ג בעומר

שיחת הכנה לל"ג בעומר הר"ר מתתיהו דוידוביץ הי"ו

חבורות הנערים ב"ש "זכרון אלעזר" ו"אנשי הצדיק"

בליל ערב ל"ג בעומר התכנסו חבורות הנערים "זכרון אלעזר" יחד עם חבורות הנערים "אנשי הצדיק" לקיים מסיבת הכנה לל"ג בעומר, בביהמ"ד "נחלת חן".

לאחר תפילת ערבית וספירת העומר בכח ובכוונה כראוי ל'ברסלב'ר קינדער', הדליקו מדורה גדולה לכבוד התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, והנערים יצאו בריקודים נלהבים בשירת "בר יוחאי" ושאר ניגוני ל"ג בעומר.

נשות ובנות ברסלב – ירושלים

במהלכו הוקרן המצגת הנוסטלגית המושקעת "הניצוץ שלא יכבה" עם מראות הוד והקלטות נדירות של זקני אנ"ש לדורותם, משולב בתמונות מגוונות של פעילות "מורשת הנחל" משנות הבראשית עד הלום.

למשתתפות הוגשו שפע של מאכלים בטוב טעם, וכן "ח"י רוטל" שתייה קרה ועוד. במהלך הכינוסים נשמעו שיחות על גודל כוחו של רשב"י וחובת הזהירות בכבוד הזולת, בשילוב סיפורים מרתקים ממירון בדורות עברו. כן שמעו מפי נשות אנ"ש המבוגרות את זכרונותיהן ממירון בימים ההם.

לקראת יום ל"ג בעומר, התכנסו נשות ובנות ברסלב לכינוסי הכנה לקראת היום הקדוש - הילולת התנא האלוקי רשב"י זיע"א.

הכינוסים החלו בשעות הצהריים לבנות צעירות, לאחמ"כ לבנות הבוגרות ובנות הסמינרים, ובשעות הערב לנשים.

בעז השי"ת

ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן

יחזקאל

חבורות הבחורים
דחסידי ברסלב
שע"י
מורשת
הנחל

חוק ולא יעבור

כל אחד מאיתנו נתקל מן הסתם אי פעם בשלט עם התוכן הסתמי הזה, זהירות! כאן בונים.

בדר"כ זה יהיה תלוי על גדר רעוע או מחיצה כל שהיא שכלי עבודה שונים ומשונים עובדים מאחוריה.... ופועלים מבני ישמעאל שולטים במקום כבשלהם..... וכמובן הסקרנים שבינינו תמיד ינסו למצוא את החור או הפרצה דרכו ניתן להציץ ולהשקיף על הנעשה בפנים.....

אך בדרכי כשעברתי על פני שלט כזה מסר עלה בי הרהורים שונים ונשמח לשתף אתכם...

בעצם מה הוא חושב הישמעאלי הזה כשהוא תלה את השלט וכי אני לא רואה לבד מה קורה כאן? מה הוא מחדש לי בזה.... שהוא לא הגיע לכאן עם חבריו לשחק שש בש או סתם ללכת מכות להפיג את השעמום אלא לבנות בנין, וכי אני לא אמור לקלוט את זה לבד?

אלא מאי להזהירני שלא אכנס כדי שלא אפול לתוך הבורות שיחין ומערות? על זה יש הרי אין ספור שלטים אחרים ואפילו עם אזהרות חמורות על סכומים גבוהים שיוטלו עלי אם רק אעזי להיכנס למקום שאיני רשאי (כמבואר היטב באתר בניה הקרוב אליך).

ועוד יותר וכי על חיי הוא חס? וכי אני לא יודע מה הוא מסוגל לעולל רח"ל, ובדיוק הוא יהיה זה שיעוררני על שמירת גופי ונפשי?

אז למעשה לא הצלחתי לתפוס שיחה רצינית עם הפועל דנן כך שאיני יודע לע"ע מה הוא חושב, אך מה שכן זה נתן לי תובנה לחיים שלי, כי בכל זאת איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל שיש בכל דבר (ליקו"מ א') ולכן ברשותכם אשתף אתכם מה השכל שיצא לי מזה, אמרי אנשי שלטיפש לא מראים חצי עבודה... ולא צריך להסביר גם למה... אך מה לעשות שלפעמים אנחנו מתנהגים בדיוק כמו הטיפש הזה.

יושב לו הבחור בסדר עיון ורואה בספסל לפניו את חבירו הגדול ממנו

הימים ימי בין המצרים. גם אלו שלא זוכים לומר תיקון חצות מידי לילה, מצטרפים לקונן בחצות היום, מצפים לגאולה פרטית

וכללית.

אחד הדברים היסודיים שיכולים להביא את האדם לגאולתו הפרטית ואת כלל ישראל לגאולתו הכללי הוא ה"חוק ולא יעבור".

בתיקון חצות אנו אומרים את הפסוקים של הנביא ישעי' (י"ב, ט): על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה **תמיד** לא יחשו, המזכירים את ה' אל דמי לכם. ופירש המצודות: הפקדתי שומרים, כינוי על אבלי ציון שאין להם עסק אחר כי אם **יתמידו** בבכי ואבל כשומרי החומות שאינם זזים מן השמירה, עי"ש, מצינו אם כן שההתמדה חוק ולא יעבור בבכי בתחינה ובקשה היא שתביא בסוף את הגאולה.

כלפי מה דברים אמורים?

בחודש האחרון, נפגשנו בחברות בכמה מיני התחדשות, אשר עיקר בנינם הוא הקביעות "חוק ולא יעבור". אם זה הלימוד היומי בספר "כוכבי אור", שהותחל בלימודו, עמוד היומי בליקוטי מוהר"ן שהחלו בלימודו בחלק שני, ואחרון חביב "שבת שפכי" בה התחזקנו בצוותא בליל שישי בחבורות, בנסיעה לפעלד מחוץ ליישוב, להתחדש בקיום עצת העצות עצת ההתבודדות.

להתבודדות יש כמה פנים, יש את הפנים של העצה הנפלאה לשוח כל אשר עם לבבו לפני אביו שבשמים כדבר איש אל רעהו, יש משפט, יש הודאה וכו' וכו'.

אולם יש פנים נוספות להתבודדות והוא מה שאמר רבינו הק' בפירוש בזה הלשון: "כל הנהגה והנהגה שאני מצוה לעשות הוא סגולה ותיקון ומועיל על מה שעבר ועל העתיד ולאחר ההסתלקות של האדם ולימות המשיח ולתחיית המתים ולעתידי לבוא

(שיחה"ר קפ"ה)

ההתבודדות היא תיקון נפשו של האדם בשלימות, אולם בזה יש תנאי "חוק ולא יעבור, יום יום" וכלשון מוהרנ"ת: גם זאת היתה הנהגה כללית שהזהיר את כל אחד ואחד, דהיינו להתבודד **בכל יום** (שם), ויזהר מאד - אומר רביה"ק בתורה כ"ה תנינא המפורסמת - להרגיל עצמו **להתמיד בזה מדי יום ביומו**.

מה עדיף להניח תפילין מהודרות בתכלית ההידור עם כל החומרות וכוונות האר"י אולם רק פעם בשבוע, או תפילין הכי פשוטות, כשרות אך לא מהודרות, אולם יום יום חולק ולא יעבור? התשובה פשוטה לכל דרדק: מי שמניח מהודרות רק פעם בשבוע הוא פושע ישראל בגופו, קרקפתא דלא מנח תפילין רח"ל, ואילו זה שהניח תפילין פשוטות יום יום זכה למצוה הנשגבה של תפילין, אשר אין ערוך לתיקונים הנפלאים שזוכים על ידה.

במידה רבה גם בהתבודדות, הקביעות **החוק ולא יעבור** זה העיקר על זה צריך לעבוד אם בתחילה עדיין איני זוכה להתבודדות בשלימות מצד היישוב הדעת, השפיכת לב או הזמן הנצרך וכדו'. ראשית כל ראוי להתפלל ולהתחזק על קביעות חוק ולא יעבור, יום יום בעקשנות, יהיה מה שיהיה. למצוא זמן אם בבין הסדרים, אם בלילה על מיטתו, אם בדרך אבל "חוק ולא יעבור".

וכפי שכתב אבר"ן בכוכבי אור - חכמה ובינה, על הפסוק "ותקם בעוד לילה" שמרמז על התגלות האור בעוד התגברה ליל חשכת גלותינו, ליתן גם היום טרף אמריו הנוראים לבני ביתו ומקורביו וחוק התורה והתפילה (שלחן ערוך והתבודדות) לבלתי **נעבור את החוק הזה כל ימי חייו**. ובהערה מוסיף: וכפי המובן שקיום שני הדברים האלו ד"חוק ולא יעבור" מסוגל ומועיל לנצח בכפלי כפליים בלי שיעור, יותר מאם אפילו היה עושה אותם האדם כמו"כ בלא חוק ולא יעבור תמיד בלי הפסק, עכ"ל"ק.

ויה"ר שזנכה בכח ההתבודדות לגאולה שלימה בקרוב, אמן.

זהירות! כאן בונים

בלילה אחד, זה קורה רק כשאלוהי הנביא הוא הקבלן ומלאכי רחמים הם הפועלים, בעולם המעשה שלנו זה הולך בהרבה עמל ויגיעה, וכן זה גם לוקח הרבה זמן עד שרואים שמשוהו זו ואז עוד קצת ועוד קצת. ולעיתים יקח הרבה זמן עד שתראה שהתקדמת אך אתה את מקומך אל תנח.

והא לך לשונו הזהב של מוהרנ"ת בהקדמה לליה"ל וקח את זה איתך לדרך חיים. [על אף ששם מדבר בעיקר על דרושים ארוכים וביאורים וחיידושים באריכות וכך אך הדברים נכונים לעניינינו]: "חלילה למעיין להתבהל ולפחד איך אפשר לתפוס במה ושכל דרוש ארוך מאד כזה, כי ע"ז נאמר ועיני כסיל בקצה הארץ (משלי י"ז כ"ד) ועי"ש בפירוש"י, אבל החכם אומר היום אלמוד מעט ומחר מעט וכך זה הענין צריכין בני הנעורים לידע מאד. וחובה על מוריהם ורביהם להודיעם זאת, לבל יתבהלו ויפחדו כלל מדרוש או חידוש ארוך. רק ישימו עיניהם ולבם עליו כסדר מעט מעט וכך " עי"ש כל לשונו הקדוש ואמצהו אל חיקך.

ואף לגבי שירת התאוות התבטא רבינו ז"ל שְׁפָּמָה צְדִיקִים זְעִינְךָ עֲרֹשֶׁת אוֹיֵם גִּיבְרָאֲכִין גִּיבְרָאֲרִין פִּנּוּ זֵייעָרַע תְּאֹת עֲהָרְשֶׁת אוֹיֵף דֵי עֲלֻטְעֵר (שְׁכָרוּ אֶת עֲצָמָם מִהַפְּצוּת לְגִמְרֵי רַק פְּעַת הַזְּקָנָה) (אבניה ברזל, שיחות וסיפורים מרבינו ז"ל, אות ס"ב) ובודאי אותם צדיקים במשך כל שנות חייהם עד שהגיעו לזה אכלו הרבה קש... ונפשם כלתה כבר לראות תזווה, אך אוי ואבוי אם היו נשברים באמצע הדרך,

אל תהיה כאותו טיפש שרואה חצי דבר וחושב שראה ויודע הכל, בדר"כ המסק' של אותו שוטה תהיה שלא שווה ואין סיכוי וכך,

תפקידינו הוא להתחיל כרגע מיידית ולעשות כל מה שבכוונתנו לעשות, וברגע שנפסיק למדוד הישגים לפי בנינים מוכנים ונדע שאין דרך אחרת אז התקדמנו ובע"ה נוכל להגיע רחוק מאד בע"ה

לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין ליפטר ממנה (אבות פ"ב ט"ז). בהצלחה מרובה.

עם גישמאק אתה חושב שככה הוא נולד. או משנהו ש"ס מונח בחיקו וכי הינך חושב שזה בא לו ברגל, או זה שנראה הולך ברחוב ועוצם עיניו מחיזו בהאי עלמא וכי זה הולך לו בקלות, וכי אתה יודע מה עבר עליו עד שהגיע לאן שהגיע?

הרי זה דומה לזה שרואה בנין נפלא של עשרים קומות מוכן ומזומן למגורים באופן נאה ומושלם ושוכח שפעם היה כאן אתר בניה....

צריך לתפוס אותו חזק את מיודעינו ולהראות לו אתר בניה איך זה נראה כשמתחילים לחפור יסודות, איזה לכלוך יוצא איזה בלאגאן, לא נראה שאי פעם זה ייגמר, ובכלל אם נספור את משאיות הפסולת נראה שהיה שם במקור הר הזבל אולי... לא קרקע כבושה בארץ ישראל, וגם אחרי שנגמור עם החפירה של היסודות יש לנו את שלב היציקות עם כל המסתעף וגם אחרי שמתחילים לראות איזה שלד עדיין יש עוד הרבה עבודה עד שזוכים לברך על המוגמר.

ויעמוד שם הטיפש בצד ויצעק על הקבלן המנוסה הי הלומה אתה עושה כאן... במקום לבנות בנין אתה רק הורס.. וכי בשביל זה הביאו אותך לכאן.... לך תסביר לו שאין אופציה אחרת... והאמת ההסבר בזה מיותר כי אם תתחיל לענות לו כאילוולתו לא תגמור וחבל על הזמן שלי אני באמצע פרויקט חשוב של בנין רב מימדים, וזה שאתה רואה את זה כרגע כמקום של לכלוכך והרס במקום בניה זה בעיה שלך נטו, כי אתה לא יודע איך להסתכל ומה לראות.

אך מה לעשות שבאם בבנין אבנים מדובר ניחא יריבו הקבלן עם השואל הטרדן ואין זה מעניינינו, אך כשמדובר בנו עצמינו או בחבירינו לספסל בשיבה שם זה כבר קריטי. שם אי אפשר להסתפק עם תליית שלט סתמי זהירות כאן בונים שם צריך לדבר אל הנפש בשפה שהיא מבינה.

ושפת הנפש אנו יודעים ב"ה טוב, יש לנו רבי גדול שלימד אותנו איך מדברים אליה, ואיך מרגיעים את הסערה, מה שנשאר לנו זה רק לדעת ששום דבר לא הולך ברגע, ואם אתה רואה בנין ענק אל תחלום שזה נבנה

בכמה שנים יושב ומתנונע בדביקות על גבי הגמ', והוא שם לב לדבר מעניין, יש לו לצדיק הזה גישמאק בלימוד הזה, הוא שואל שאלה עם עיניים בורקות וכשהוא מצליח למצוא נתיב ולפסל דרך בהבנת התוס' הוא בכלל בעננים, ומה לעשות ליבי יוצא מקנאת סופרים, ולא שאני חלילה מתבטל או גרוע בכך עסוק בדברים שהם היפך התורה אך עדיין היכן הגישמאק הזה? איך מקבלים כזה חיות בתורה? וכי נגזר עלי שאני ילמד סדרים שלמים אספיק את היעדים ואמלא מבחנים אך הכל בקול ענות חלושה, או בתחושה שמה לעשות זה החיים.

או לחילופין רואה אני אברך בן עליה אשר זכה כבר לסיים ש"ס שני פעמים (ככה אומרים עליו, ונראה גם שזה נכון) וגם בקיא בעוד הרבה ספרים קדושים ויש לו יד ורגל בהרבה מקצועות התורה, ב"ה כה יהיה וכה יוסיף, אך כשאני שואל את חביריו שישבו איתו על אותו ספסל בשיבה עליו איך הגיע לזה, מספרים עליו אותות ומופתים על לימוד בהתמדה לא רגילה ועל לילות שלמים שישב כדי להבין תוס' אחד ובכלל על ריבוי החזרות שהיה עושה וכו' וכו'.

ואני שומע את זה ונפשי כלתה היכן הוא והיכן אני בתמונה, וכי יש סיכוי להגיע למשהו בקצב שלי?

וכך הקול הטורדני הזה שמקורו קדוש מקנאת סופרים נוקר את מוחי ונותן לי להבין שכנראה אכן יש ויש, יש את אלו שלומדים עם גישמאק ויש את אלו שלא, יש את אלו שלומדים שבהתמדה ויש את אלו שצריך אזיקים כדי לקשור אותם לספסל מול הגמ', יש את אלו ש"ס מונחת בחיקם ויש את אלו שמסתפקין בלימוד בגירסא באוצרות יהודים, יש את אלו ששמירת עיניים ברחוב זה אצלם מושכל ראשון שנראה שזה מגיע אצלם ללא טיפת מאמץ ויש כאלו שהיצה"ר סימן אותם שהם ישארו לנצח שלו והם יכולים לשכוח מזה שאי פעם הם יתקדמו קצת בתורה ועבודה.

אך מי יזכה לגלות לבחור יקר זה אשר לבד כל מה שהוא מתמודד עוד נוסף לו קול טורדני זה המאיים להטביעו, יקירי אתה לא לבד בתמונה, אתה רואה היום את פלוני

שבת 'שפכי'

לקראת "שבת שפכי" - שבת פר' בלק, שהוכרז ע"י זקני וחשובי אנ"ש שליט"א כשבת התחזקות בעצה הכללית ה"ה עצת ההתבודדות, נערכו שיחות הכנה ע"י ראשי החבורות, להתחזק ולהתעורר בעצה נוראה ונפלאה זו, שבלעדיה בלתי ניתן להיות איש כשר באמת.

כמו"כ יצאו כלל חבורות הבחורים לשדה, לילך בדרך יחידי ולשוח את הלב בינו לבן קונו.

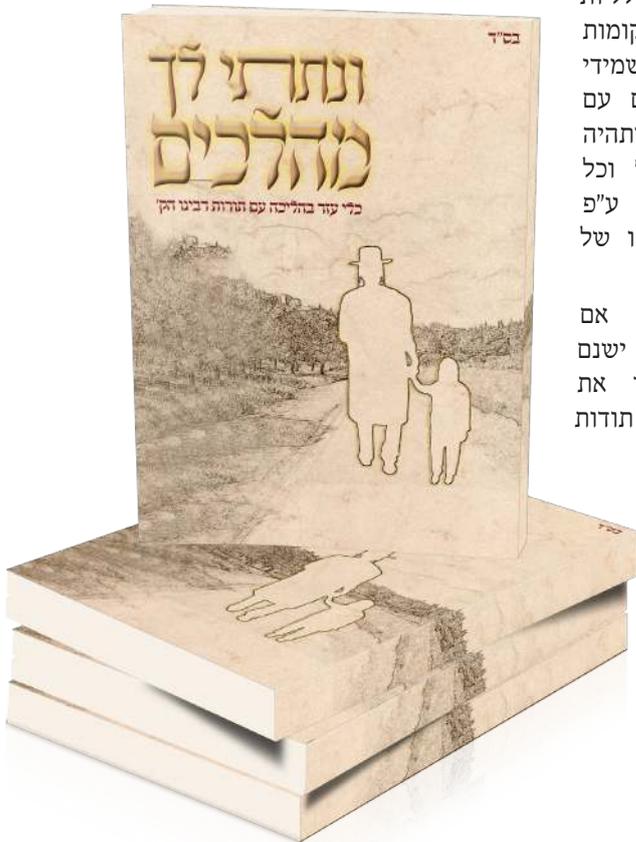
תוכנית ייחודית להליכה עם תורת רביה"ק "בתומי אלך"

לקיום עצה נפלאה זו, לעומת זאת אצל רבים, במיוחד אצל הבחורים הצעירים, נתפס דבר "הליכה עם תורה" כדבר שלמעלה מיכולתם, והמה מתקשים בקיום דבר זה לעובדא ולמעשה.

תוכנית הינה ייחודית בחבורות "מורשת הנחל" לתת כלי עזר להליכה בתורת רביה"ק, לחפש את פנימיות אור הצדיק בתורתו, זאת בארבעת שלבים: לימוד תפילה, קיום והליכה.

לימוד תורה הזמנית כבר נהפך כנחלת כלליות אנ"ש בכל מקומות מושבותיהם, שמידי תקופה הולכים עם תורה אחרת, שתהיה כל עבודת ה' וכל סדר החיים ע"פ התורה, כרצונו של רביה"ק.

דא עקא, אם באופן כללי ישנם רבים ששינו את חייהם תודות

לקראת שבת 'שפכי' לבו ונלכה

כפי שיצאו בקריאה זקני וחשובי אנ"ש לקיים שבת 'שפכי' לחיזוק והתעוררות בקיום עצת ההתבודדות בשבוע הבא פרשת - בינו לבין ק'ונו נתחזק כולנו בחבורות הבחורים - ישיב"ג וישיב"ק בקיום עצה מרכזית זו כרצון רביה"ק בתמימות ובפשיטות ולצאת לדרך יחידי בין עצי היער בליל ישיבי - פרשת בלק הבעל"ט כדלהלן:

חבורות הבחורים יהושלים

~ ישיבה קטנה ~

יציאה בשעה 9.30

מרח' שיבטי ישראל, דרך התחנות; זויעהל, שמואל הנביא עד צומת סנהדריה

~ ישיבה גדולה ~

עקב שמחת החנוכה של חברינו (רא"ה הודעה נפרדת) כל המעוניין לנסוע לשדה להתבודדות יש להירשם אצל הר"ד אפרים בידרמן הי"ד

053331.20546

פרטים וסדרי החסעה יבואו במשך השבוע בעו"ה

חבורות הבחורים בית שמש

השבוע - פרשת חוקת יצאו חבורות ישיב"ק לשדה שבוע הבא - פרשת בלק

כל ראש חבורה ישא דברי חיזוק והתעוררות בדרכים ועצות למעשה בקיום עצת ההתבודדות

להבין את מבנה התורה וקישוריה, דיבור דבור על אופניו, ועוד.

למעלה מ-50 בחורים כבר זוכים להתענג נפשם בתורת רביה"ק, המה מעידים כי בכל פעם שמתיישבים ללמוד את התורה הזמנית, ע"פ ההכוונה שקיבלו, מתגלה להם אורות חדשים בתורתו של רביה"ק, שמביא אותם להתעלות ועבודת ה', להתחזק ולהתחדש בדרכי ועצות רביה"ק, לטוב להם כל הימים.

אי לכך, הוחלט בחבורות הבחורים להרים את הכפפה, כאשר כמה אברכים מוכשרים, בעלי שאר רוח נכנסו לעובי הקורה, והגו תוכנית מיוחדת, שתלווה את הבחור יד ביד, במשך כל זמן לימוד התורה הזמנית, להיות לו לעזר ולאחסימך שיוכל להיכנס ל'חדר' של רביה"ק, לדעת כיצד לומדים והוגים בתורה בליקוטי מוהר"ן וכיצד זוכים לחיות על פיה.

התוכנית כוללת הדפסת "ערכת לימוד" לכל בחור, ובו חוברת מיוחדת בשם "ונתתי לך מהלכים" הכולל בין היתר:

ביאורי מושגים חדשים בתורה - לבאר מושגים שהלומד נתקל בהם לראשונה, כדי שיזכה לאחר מכן להבין את קשרי התורה לעומקן של דברים.

הכוונה כיצד לעשות מתורות תפילות.

הרחבת העצות המובאות בתורה.

לאחר מכן מתקדמים לשלבים עמוקים

י ו ת ר

בס"ד
ע"ש"ק שלח תשפ"ג

הוד-עה משמחה!

לבקשת הבחורים היקרים ייתקיים בעז"ה מידי יום רביעי שיעור מיוחד על התורה הזמנית מפי מגי"ש ומשפיעי אנשי שלומינו

פרטים על מיקום והשעה אצל נציגי הישיבות:
הבד"ח נתן פראנק
הבד"ח נחמן מאיר חשון

בס"ד
ט"ו תמוז תשפ"ג

י'ברו תורת מ'שה!

הברטיסים לחודש תמוז (עד ט"ו באב)
הן ללומדי התוכנית הקצרה
הן ללומדי התוכנית המורחבת

ניתן לקבל בחבורות הבחורים או אצל הנציגים בישיבות

ד יקר, שים לב! פרטים על חודש תמוז בדקלים לאשי החבורות או לנציגים בישיבות קודם התגלה בן לומדי העובדת קצרה - תמוז והודעה נפרדת

עבודת הלימוד והדפסת המגוון...
שם ומשפחה
כתובת
טלפון
שיתוף קהילה

לוחות והדפסות מגוון "מחבר ודף" ר' בנימין יעקב נתן בן אריאל וצמח נחום שליט"א ור"ב (לכל מלל רשומים)

התוכנית...
התוכנית...
התוכנית...

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

להולדת בנים

הר"ד יוסף צבי פראנק - בית שמש
הר"ד אפרים דבירסקי - בית שמש

הר"ד צבי יוסף וואסילסקי - ירושלים
הר"ד נתן סיעה - ירושלים
הר"ד יחזקאל אייזנבאך - ירושלים

להולדת הבנות

הר"ד יעקב מאיר קלפהולץ - בית שמש
הר"ד משה נחום הלפרין - בית שמש

הר"ד שמעון יו"ט יאזשעף - ירושלים
הר"ד נחמן שלמה גלבך - ירושלים

להיכנס בניהם לעול המצוות

הר"ד אייזיק שפירא - ירושלים
הר"ד שמואל מרדכי בורשטין - בני ברק

הר"ד שלמה גוטדינר - ירושלים
הר"ד נתן שיין - ירושלים

לנישואיהם

הר"ד שניאור זלמן ראטמאן - בית שמש

הר"ד יצחק ליב ליברמן - ירושלים
הר"ד יהודה סטארט - ירושלים

לנישואי צאצאיהם

הר"ד אברהם אייזנבך - בית שמש
הר"ד אריה וולך - בני ברק

הר"ד אברהם מארקוס - ירושלים
הר"ד יחזקאל ראטמאן - ירושלים
הרה"ג ר' יצחק רוזנבלט - ירושלים

יה"ר שיזכו לרוות מלא חפניים נחת דקדושה מכל יו"ח בדרכו הסלולה של רביה"ק המסורה לנו מדור דור, לגדלם ולחנכם לתורה ולחופה ולמעש"ט, לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה לתפארת כרם בית ישראל ולתפארת שם רביה"ק, מתוך הרחבת הדעת וסייעתא דשמיא בכל מעשי ידיהם אמן

